ว.
พ. ๔

แนวทาง
อบรมหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม

เล่ม ๒

สำหรับใช้เป็นคู่มืออบรมนักเรียนชั้นมัธยม ปีที่ ๑–๓

(ตามแนวหลักสูตรใหม่)

นายโสภา ปาลบุตร ป. ม.

ธรรมการจังหวัดสุรินทร์

รวบรวม

กรมวิชาการ
๒๕๐๑
พ.๔๐

พิมพ์ครั้งแรก ๑๐๐๐ ฉะบับ

พ. ศ. ๒๔๙๐

ราคาเล่มละ ๑๒ สตางค์

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ศริหงส์ มุมถนนอุณากรรณ

สงวนลิขสิทธิ์

172.1
ส 9844น

3256

แนวทาง

อบรมหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม

เล่ม ๒

สำหรับใช้เป็นคู่มืออบรมนักเรียนชั้นมัธยม ปีที่ ๑—๓

(ตามแนวหลักสูตรใหม่)

นายโสภา ปาลบุตร ป. ม.

ธรรมการจังหวัดสุรินทร์

รวบรวม

พิมพ์ครั้งแรก ๑๐๐๐ ฉะบับ

พ. ศ. ๒๔๙๐

ราคาเล่มละ ๑๒ สตางค์

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ศริหงส์ มุมถนนอุณากรรณ

สงวนลิขสิทธิ์

เลขห้อง 214
172.1
เลขหมู่ ก984ม

เลขทะเบียน

คำนำ

หนังสือแนวทางอบรมหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมเล่ม ๒ นี้ ได้พยายามรวบรวมหัวข้อศีลธรรมตามหลักสูตรใหม่ชั้นมัธยมปีที่ ๑—๓ โดยตลอด นอกจากศีลธรรมแล้ว ยังมีเรื่องเบ็ดเตล็ดอันเกี่ยวกับการอบรมเด็ก ในเรื่องหน้าที่พลเมือง และศีลธรรมแทรกเข้าไว้อีก ทั้งนี้เพื่อให้มีหัวข้อเต็มตามความประสงค์ของหลักสูตร และตามโครงการอบรม ซึ่งเคยวางไว้เป็นหลักปฏิบัติ

อนึ่ง เมื่อคราวเจ้าคุณพระพรหมมุนี เจ้าคณะมณฑลได้ไปราชการคณะสงฆ์ และได้กรุณาให้คำแนะนำในเรื่องอบรมเด็กในทางศีลธรรมและทางพระศาสนาไว้ด้วย จึงได้เพิ่มเติมระเบียบการอบรม และมีคำแนะนำวิธีอบรมไว้ ดังได้พิมพ์ไว้ในเล่มด้วย ท่านแนะว่าควรให้มีการไหว้ครบ ๕ ครั้ง แต่ได้ลองทำเท่าที่จะทำได้ อย่างไรก็ดี ขอให้ถือว่าเป็นแต่แนวทางเท่านั้น บางทีท่านผู้ใช้หนังสือนี้อาจมีแนวความคิดดีกว่าและเพิ่มเติมแก้ไขได้ในขณะอบรม.

ไหน ๆ ข้าพเจ้าก็ได้กล่าวถึงโครงการอบรมไว้แล้ว ในเล่มหนึ่งไม่ได้พิมพ์โครงการอบรมไว้ให้ทราบ ในเล่มนี้จึงพิมพ์มาให้ดูเพื่อเป็นแนวทางของท่าน และขอเรียนว่า โครงการนี้ได้วางไว้ใช้ฉะเพาะจังหวัดสุรินทร์ ทั้งได้ส่งไปขออนุมัติจากกระทรวงธรรมการ (พร้อมโครงการจัดการศึกษาในจังหวัดด้วย) เพื่อดำเนินการ กระทรวงธรรมการได้ตอบไปว่า "ไม่ขัดข้อง"

หวังว่าคงได้รับอภัยจากท่านที่ได้อ่าน และพบข้อบกพร่องหากกรุณาทักท้วงหรือแนะนำวิธีที่เห็นว่าดียิ่งกว่านี้ ข้าพเจ้าจะขอบพระคุณอย่างสูง.

ไสภา ปาลบุตร

สุรินทร์, พ.ศ. ๒๔๘๐

บัญชีเรื่อง

หน้า

หมวดศีลธรรม

๑. ศีลธรรมคืออะไรและจำเป็นอย่างไร ๑

๒. ความซื่อสัตย์ ๕

๓. ความเป็นผู้มีใจดี ๑๐

๔. ความเป็นผู้มีน้ำใจเป็นนักกีฬา ๑๔

๕. ความสุภาพอ่อนน้อม ๑๗

๖. กตัญญูกตเวที ๒๐

๗. การมัธยัสถ์ ๒๓

๘. ความอุตสาหะในการงาน ๒๗

๙. ความสามัคคี ๓๐

๑๐. อบายมุข ๓๓

หมวดเบ็ดเตล็ด

๑. ปูชนียสถาน ๓๖

๒. อนุสสาวรีย์ ๓๗

๓. สาธารณวัตถุและสาธารณสถาน ๔๑

๔. การยอมเสียสละ ๔๓

๕. โครงการอบรมเด็ก ๔๖

๖. แนะนำวิธีปฏิบัติตามโครงการอบรม ๕๕

หมวดศีลธรรม

๑. ศีลและธรรมคืออะไร

คำว่า "ศีล" เป็นคำกล่าวกันจนติดปาก แต่บางที ก็ไม่ทราบแน่ว่าศีลคืออะไร ถ้าจะถามคงจะได้คำตอบต่าง ๆ กัน เช่นว่า ศีลคือความดี, ศีลคือการรักษากายวาจาใจให้บริสุทธิ์ เป็นต้น ซึ่งก็เป็นคำตอบที่ใช้ได้เหมือนกัน แต่คำตอบที่ใกล้ความหมายที่สุดนั้นดังนี้ "ศีลได้แก่การตั้งใจประพฤติความดีโดยงดเว้นจากความชั่วทั้งทางกาย วาจาและใจ" บุคคลที่ละเว้นทางชั่วได้และประพฤติตนในทางดีจึงเป็นผู้มีศีล ส่วนผู้ที่ทำในทางชั่วเสมอ เช่น ลักขะโมย พูดปด ทำร้ายร่างกายเขา เหล่านี้ เป็นผู้ไม่มีศีล

ศีลมีหลายชั้น เช่นศีลห้า ศีลแปด ศีลสิบ ศีลสองร้อยยี่สิบเจ็ด ศีลห้าเป็นศีลชั้นต้น เรียกว่า เบญจศีล ซึ่งบุคคลทุกคนพึงปฏิบัติให้ได้ก่อน แม้ปฏิบัติได้เพียงศีลห้าก็เป็นของดีอยู่แล้ว ศีลนี้เป็นคำสอนในพระพุทธศาสนา ศีล

อื่น ๆ จะงดไว้ก่อน ในที่นี้จะกล่าวฉะเพาะศีลห้าเท่านั้น ที่เรียกว่าเบญจศีลนี้ มีองค์สำคัญอยู่ ๕ ศีลองค์หนึ่ง ๆ เรียกว่าสิกขาบทหนึ่ง ๆ ศีลห้ามีดังนี้ คือ

๑. สิกขาบทที่ ๑ ได้แก่การเว้นจากฆ่าสัตว์

๒. ,, ๒ ได้แก่การเว้นจากลักขะโมย

๓. ,, ๓ ได้แก่เว้นจากประพฤติผิดในกาม

๔. ,, ๔ ได้แก่เว้นจากกล่าวเท็จ

๕. ,, ๕ ได้แก่เว้นจากการดื่มน้ำเมามีสุรา เมรัย เป็นต้น

เบญจศีลนี้ เป็นหลักสำหรับให้คนอยู่ในความดีงามเบื้องต้น เปรียบเหมือนบรรทัดอันเที่ยงตรง ในการประพฤติความดีมิให้เอนเอียงต้องยึดศีลห้าเป็นหลัก ให้จิตต์ใจมั่นคง ก่อนเมื่อได้ประพฤติจนเคยเป็นนิสสัยแล้วก็สบายใจ ผู้ที่ได้พยายามละเว้นข้อห้ามในศีล ๕ ข้อนี้ ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีศีลคือ เป็นผู้มีกาย วาจา ใจบริสุทธิ์ปราศจากโทษทั้งมวล

คำว่า “ธรรม” ในที่นี้หมายถึงความเที่ยงตรงอันเป็นคุณความดีงาม เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าให้ตั้งอยู่ในความดี หรือเป็นหลักให้คนตั้งอยู่ในความดี ธรรมเป็น

ของคู่กับศีล ธรรมเป็นเครื่องกำกับศีลอีกชั้นหนึ่ง กล่าว
คือผู้มีศีลนั้นจะเป็นผู้มีธรรมเสมอไปหาได้ไม่ เช่นบางคน
ไม่ฆ่าสัตว์ไม่ทำร้ายร่างกายใคร ก็เรียกว่าเขามีศีลแล้ว แต่
ถ้าเขาเห็นใครทำร้ายคนอื่น เขาพอจะช่วยได้แต่ไม่ช่วยดังนี้ ศีล
ของเขาก็ไม่ขาด แต่เขาไม่มีความกรุณาจึงขาดธรรมไป ถ้า
เขามีความกรุณาช่วยให้พ้นภัยไป เขาก็จะมีทั้งศีลและธรรม
ผู้มีศีลถ้าขาดธรรมก็ยังไม่ดีแท้ ต้องมีทั้ง ๒ อย่างจึงจะดี
พร้อม

ธรรมเป็นข้อปฏิบัติพิเศษยิ่งไปกว่าศีล ธรรมที่เป็น
คู่กับเบญจศีลเรียกว่า เบญจกัลยาณธรรม คือคุณความดี
งาม ธรรมคู่กับศีลห้าเป็นคู่ ๆ ดังนี้ คือ

ความเมตตากรุณาคู่กับศีลข้อที่ ๑ เว้นจากการฆ่าสัตว์
สัมมาอาชีวะ คู่กับศีลข้อที่ ๒ เว้นจากการลักขโมย
ความสำรวมในกาม คู่กับศีลข้อที่ ๓ เว้นจากการผิดใน
กาม
ความสัตย์ คู่กับศีลข้อที่ ๔ เว้นจากการพูดปด
ความมีสติรอบคอบ คู่กับศีลข้อที่ ๕ เว้นการดื่มน้ำเมา

เนื่องจากศีลกับธรรมเป็นของคู่กันกำกับกันประดุจเรือน

แหวนกับหัวแหวน ถ้าขาดอย่างหนึ่งอย่างใดก็ไม่งาม จะต้องมีทั้งสองอย่างจึงจะดีและงาม โดยเหตุนี้จึงกล่าวกันติดปากว่า คนนั้นมีศีลธรรมดี คนโน้นขาดศีลธรรมเป็นต้น

ศีลและธรรมมีประโยชน์อย่างไร— ศีล เป็นหลักสำหรับให้คนระมัดระวังกาย วาจา ใจให้ตั้งอยู่ในความดี ละเว้นความชั่วอันเป็นเครื่องเศร้าหมอง ผู้รักษาตนให้ตั้งอยู่ในความดีจึงเป็นผู้สะอาดผ่องใส แม้มีศีลแล้วยังไม่พอ จำเป็นต้องมีธรรมมากำกับศีลให้เด่นในทางดียิ่งขึ้นอีก ชนหมู่ใดปราศจากศีลธรรม ต่างก็จะทำอะไรผิด ๆ ถูกแต่ทำความเดือดร้อนแก่กัน แต่ถ้าชนหมู่ใดมีศีลธรรมดี ก็ประพฤติในทางดี ทำประโยชน์ให้แก่กันและกันมีความสงบสุข มีความเจริญ ศีลธรรมจึงจำเป็นสำหรับมนุษย์ เพื่อเป็นเครื่องบังคับกายใจให้ดีงาม มนุษย์จะดีได้เพราะความมีศีลธรรมเป็นอุปการะส่งเสริมดังนี้.

๒. ความซื่อสัตย์

ความซื่อสัตย์— หมายถึงความจริง ไม่หลอกลวงไม่ปด กล่าวคือ การพูด การทำ การคิดใด ๆ ก็เป็นไปตามความจริงทั้งนั้น ความสัตย์เป็นคุณธรรมอันหนึ่งสำหรับมนุษย์จะต้องมี เพราะอยู่ในศีลข้อ ๔ อยู่แล้วที่ว่า เว้นจากการพูดปด ก็คือต้องพูดจริง พูดด้วยความสัตย์ ความซื่อสัตย์ต้องให้มีพร้อมทั้งทางกาย คือ การทำ ทางวาจา คือการพูด ทางใจ คือการคิด ได้แก่การทำด้วยความจริง พูดแต่ความจริงตรงไปตรงมา คิดตรงต่อคนทั่วไป ไม่คิดมุ่งร้ายหมายขวัญ ไม่คิดอิจฉาริษยาใคร เป็นต้น

ความสัตย์เป็นคู่กับความเท็จ คือ ความเท็จเป็นความไม่จริง ล้วนแต่หลอกลวงเป็นของปลอม ไม่มีคุณเลยมีแต่โทษเท่านั้น ทั้งเป็นของที่ทำลำบาก คือพูดเท็จออกไปแล้วจะต้องหาคำเท็จอื่น ๆ มาประกอบอีกมากนัก ส่วนความจริงนั้นเป็นของแท้พูดออกไปก็ไม่ต้องหาเหตุใดประกอบให้เสียเวลา และผู้ที่มีความสัตย์จริงประจำตัวอยู่ย่อมไม่หวาดหวั่นต่อสิ่งใด ๆ พระพุทธภาษิตยังกล่าวว่า “ความจริงเป็นของไม่ตาย” คือ

ความสัตย์จริงทั้งหลายย่อมยั่งยืนอยู่ในบุคคลที่ประกอบเสมอ ความสัตย์เป็นธรรมอันประเสริฐ สำหรับบุคคลผู้หวังความเจริญพึงปฏิบัติ เป็นธรรมสำหรับผู้ครองเรือน กล่าวคือ ผู้ครองเรือนทั้งหลายจะต้องตั้งตนอยู่ในความสัตย์จริง มีการพูดจริง ทำจริง คิดตรง เป็นทางทำให้ผู้ประพฤติตั้งอยู่ในความสุขความเจริญ ทำให้ครองตนครองคนและทรัพย์สมบัติไว้ได้ อันความซื่อสัตย์นั้นมีหลายอย่าง เช่น ซื่อตรงต่อตัวเอง ซื่อตรงต่อบุคคลทั่วไป ซื่อตรงต่อเวลา และซื่อตรงต่อการงานและหน้าที่ เป็นต้น จะอธิบายย่อ ๆ ดังนี้

๑. ซื่อตรงต่อตัวเอง— ในข้อนี้หมายความว่า ต้องรู้จักฐานะและอัตภาพของตัว เมื่อจะประพฤติหรือทำกิจการใด ๆ ก็ต้องตรงต่อตัวเองไม่หลอกลวงตัวเอง ไม่ทำให้เกินฐานะ หรือด้อยกว่าฐานะอันมีในตัว จะคิดจะทำอะไรก็ต้องนึกถึงฐานะและความเป็นอยู่ของตัวเสมอ ไม่พุ่งเพ้อเห่อเหิมจนลืมตัว ผู้ซื่อตรงต่อตัวเองดังนี้ ย่อมทำสิ่งใดในทางชอบเป็นส่วนมาก รู้จักเจียมตัว ทำแต่พอดีพองาม และมักมีความสุขกายสบายใจ ไม่มีความเดือดร้อนเกิดขึ้นได้เลย

๒. ซื่อตรงต่อบุคคลทั่วไป— มนุษย์เราย่อมเกี่ยวข้อง

กับคนทั่วๆไปในการประกอบการอาชีพ ในการงานอื่นๆรอบข้าง การงานที่จะบรรลุผลไปได้นั้น ต้องอาศัยความซื่อตรงต่อกัน มิฉะนั้นแล้วก็จะเป็นการหลอกลวง หาความจริงหาความเรียบร้อยได้ยาก ถ้าต่างฝ่ายต่างก็จะคอยเอารัดเอาปรียบกันอยู่แล้ว ต่างก็จะหาวิธีล่อหลอกหรือวิธีโกงกันอยู่ร่ำไป ซึ่งเป็นการลำบากใจใช่น้อย เมื่อเป็นดังนี้แล้ว ความเกี่ยวข้องกันในการงานหรือส่วนตัวใดๆก็ดี จะไม่มีความจริงต่อกันเลย เมื่อขาดความจริงต่อกันก็ย่อมนำมาซึ่งความเดือดร้อนเป็นแน่ เพราะต่างก็คอยระแวงสงสัยกันอยู่ คนนั้นพูดอย่างนั้นหรือทำอย่างนั้น ก็คงไม่เป็นความจริง คนนี้ทำหรือพูดอย่างนี้ก็ไม่มีความจริงอีก ในที่สุดชุมชนนั้นๆก็จะหาความจริงได้ยาก และปราศจากความสงบ เพราะผู้ไม่ซื่อต่อคนอื่นก็เสมือนไม่ซื่อตรงต่อตัวเอง เป็นศัตรูต่อคนทั่วไป และคอยทำลายประโยชน์ของตนเองและของผู้อื่นด้วย เมื่อแสดงความไม่ซื่อตรงให้เขาเห็นแล้ว เป็นการยากที่จะทำให้คนอื่นเชื่อถือ แม้จะกลับตัวเป็นคนซื่อขึ้นในภายหลังก็ยังไม่วายที่คนอื่นจะกินใจ คนที่หวังความสุขความเจริญจะต้องเป็นผู้มีความซื่อตรงต่อตัวเองและต่อผู้อื่น เพราะความซื่อตรงให้

คุณมาก ทั้งเป็นคุณงามความดีแก่ตัวเองด้วย นักปราชญ์ท่านสรรเสริญผู้มีความซื่อตรงว่า.

"ใจซื่อถือสัตย์หมั้น มีคุณ
ความสัตย์ช่วยอุดหนุน เมื่อไร้
ซื่อสัตย์ย่อมเป็นบุญ ภายภาค หน้าเฮย
ภัยพิบัติช่วยได้ กลับร้ายกลายดี"

๓. ซื่อตรงต่อเวลา— เวลาเป็นของมีค่า ไม่ควรปล่อยเวลาให้เสียเปล่า เรานัดหมายกันเพื่อการใดเวลาใดต้องไปตามเวลาที่นัดหมาย เวลาใดควรทำงานอะไรต้องทำสิ่งนั้นในเวลานั้น อย่าผลัดวันประกันพรุ่งจะเคยตัว การทำอะไรไม่ตรงต่อเวลาย่อมมีโทษมาก ยิ่งทำการเกี่ยวข้องกับคนอื่นด้วยแล้ว จะยิ่งทำให้เสียประโยชน์ของคนอื่นไปอีก คนที่ทำอะไรตามใจตัวไม่ถือเวลาเป็นเกณฑ์ย่อมทอนประโยชน์ของตนเอง ทำให้เหนื่อยเปล่า เช่นเราจะเอาของไปขายที่ตลาดต้องนำไปในเวลาที่คนไปซื้อ ถ้าไปผิดเวลาก็ไม่มีใครซื้อ หากจะคอยไปถึงเวลาใหม่ ของบางอย่างอาจเน่าหรือเสียหาย เราก็เปลืองแรงโดยใช่เหตุ พวกพ่อค้าเขาถือเวลาเป็นของสำคัญ พวกนักเรียนก็ต้องถือเวลาเป็นของสำคัญ ถ้าเราไปโรงเรียน

สายก็ไม่ได้วิชาที่ครูสอนในเวลานั้น ๆ ผู้ใหญ่ท่านเตือนให้เราเป็นคนซื่อตรงต่อเวลา เพื่อประโยชน์ของเราอันมีได้ อย่าทำให้เสียเวลาของเราและของคนอื่นเลย จึงมีคำเตือนใจในเรื่องนี้ว่า "น้ำขึ้นให้รีบตัก" หรือ "อย่าระย่อท้อถอยลอยเวลา ถึงช้า ๆ ก็คงมีวันดีเอย" ดังนี้

๔. ซื่อตรงต่อหน้าที่และการงาน— ข้อนี้เป็นสิ่งสำคัญอีกเราอย่าปดตัวเอง อย่าทำตามความพอใจของตัว การงานและหน้าที่ของเรามีอย่างไร เราต้องทำเสมอ ในเรื่องซื่อตรงต่อการงานนี้ ขอเตือนว่า ไม่หมายความฉะเพาะว่าเราไปทำงานทุกวัน แล้วไม่ทำงาน เราไปทุกวันและต้องทำงานด้วย งานสิ่งใดอันเป็นหน้าที่ของเรา เราจะต้องพยายามทำด้วยความตั้งใจจริง ทำให้เต็มความสามารถ คือ เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงานอะไรแล้ว ต้องพยายามทำงานนั้นด้วยความอุตสาหะและด้วยความรอบคอบ อย่านึกว่า งานสิ่งนี้ไม่ดีไม่เหมาะควรจะให้ทำงานอย่างอื่นที่ดีกว่านี้ ก็เมื่อเราทำงานที่เขามอบให้ไม่สำเร็จ เขาจะมอบให้เราทำงานอื่นอย่างไรได้ ต่างว่า เรามีหน้าที่เทกะโถน เราจะต้องทำหน้าที่เทกะโถนให้

ดีให้เรียบร้อย เมื่อผู้ใหญ่เห็นเราทำงานนี้ดีแล้ว ก็อาจเลื่อน
ให้เราได้ทำงานดีและละเอียดกว่านี้อีก ฉะนั้นขอให้พยายาม
ทำงานอันเป็นหน้าที่ด้วยความระมัดระวังและให้ดีเต็มความ
สามารถของตน

ผู้มีความซื่อสัตย์ย่อมมีความสุขความเจริญ เป็นที่นิยม
นับถือของคนทั่วไป จะพูดจะทำอะไรก็มีหน้ามีตามีคนนับถือ
มีชื่อเสียง ส่วนผู้ที่ไม่มีความซื่อสัตย์นั้น ย่อมเป็นที่รังเกียจ
ของคนทั่วไป ไม่มีใครนับถือเลย เป็นที่ระแวงสงสัยแก่คนทั่ว ๆ
ไป ไม่มีความสุขจนตลอดชีวิต เป็นการตัดรอนความเจริญ
ของตนเองและของคนอื่น.

---

๓. ความเป็นผู้มีใจดี

ความเป็นผู้มีใจดี หมายความว่า เป็นผู้มีใจคอเยือก
เย็น โอบอ้อมอารี และเป็นผู้ประพฤติแต่สิ่งที่ดีที่ชอบ ไม่
ประกอบสิ่งที่เป็นโทษแก่ตนเองและผู้อื่น ผู้ที่มีใจดีนี้จำเป็น
ต้องมีธรรมกำกับตน และเป็นลักษณะของผู้ใหญ่ปกครอง
คนทั่วไป ธรรมอันคอยกำกับให้เป็นผู้มีใจดีอยู่ได้ก็คือ เมตตา

กรุณา และนอกจากนี้ยังมีธรรมอื่นประกอบอีกซึ่งจะกล่าวต่อไป

๑. เมตตา เป็นธรรมข้อหนึ่งที่ทำให้มนุษย์รู้จักเกื้อกูลกัน ความเมตตาเป็นความรักอันประกอบด้วยไมตรีจิตต์ซึ่งคิดอยากให้คนอื่นๆได้รับความสุข มีความหวังดีแก่ผู้อื่นจริงๆ เป็นกุศลจิตต์ทำให้ใจเยือกเย็น ผู้ได้รับความช่วยเหลือก็รู้สึกพอใจ และผู้แผ่เมตตาจิตต์ไปก็เป็นสุขเสมอ แม้บางคราวถ้ามีความโกรธเคียดแค้นใครขึ้น ถ้าเอาความเมตตามาหักห้ามเสียก็คงจะหายไป การพยาบาทปองร้ายก็จะไม่มี

๒. ความกรุณา เป็นความปรารถนาอยากให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ เมื่อเห็นใครได้ทุกข์ก็รู้สึกสงสาร จึงเป็นทางที่ทำให้มนุษย์ช่วยทุกข์กันและกัน ความกรุณาเป็นสิ่งคอยหนุนความเมตตาให้เด่นขึ้น จึงมักเป็นคู่กันเสมอไป เมตตากับกรุณาเป็นเหตุให้คนช่วยเหลือกัน เป็นบ่อเกิดแห่งความรักใคร่และหวังดีต่อกันอย่างสนิทสนม ทั้งเป็นข้อผูกพันให้รักกันยืดยาว

การมีเมตตากรุณาต่อกันนี้ ย่อมแสดงถึงลักษณะของคนใจดี ไม่คิดเห็นประโยชน์ของตนฝ่ายเดียว แม้ตัวได้สุขแล้วก็ยังอยากให้คนอื่นได้รับสุขบ้าง ตัวเป็นทุกข์ก็ไม่อยากให้

คนอื่นพลอยมารับทุกข์ด้วย เป็นการทำให้ประชาชนเห็นอก
เห็นใจกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเสมอ ๆ และเมื่อต่างก็มีใจดี
ต่อกันเช่นนี้แล้ว ชุมชนนั้นก็มีแต่ความสุขความสงบ เป็น
อันนอนตาหลับได้

การโอบอ้อมอารีและช่วยเหลือกันนั้น เป็นสิ่งจำเป็นของ
คนเรา แต่ทั้งนี้ย่อมเข้าใจไปว่า ทุก ๆ คนไม่ต้องทำอะไร คอย
รอรับความเกื้อกูลจากผู้อื่นก็แล้วกัน ความจริงเราจะดอยตัว
อยู่โดยไม่ต้องทำอะไรเลยไม่ได้ จำเป็นต้องทำงานตามหน้า
ที่ของตน จึงจะได้ชื่อว่า เกิดมาทำประโยชน์ให้แก่โลก และ
เมื่อใครมีความเมตตากรุณาต่อเรา เราก็ต้องแสดงตอบแทน
เขา ต่างคนต่างอาศัยกัน จะคอยอาศัยคนอื่นฝ่ายเดียวไม่ได้
ถ้าเราทำเช่นนี้ ก็จะได้ชื่อว่าเป็นคนรกโลก เกิดมาเสียเปล่า
ควรละอายอย่างยิ่ง

มนุษย์เราย่อมอยู่รวมกันเป็นหมู่เป็นคณะ เราจะเห็น
แต่ความสุขของเราคนเดียวไม่ได้ ต้องนึกถึงความสุขของหมู่
คณะอันเป็นส่วนรวมประกอบ เพื่อให้หมู่คณะมีความเจริญ
เช่นเราอยู่ในครอบครัวใด เราก็ช่วยเหลือในครอบครัวนั้น
และทุกครอบครัวช่วยบ้านเมืองตลอดจนประเทศ ถ้าเราไม่

ช่วยเหลือกัน นึกว่าตัวได้สุขแล้วก็แล้วไป คนอื่นจะเป็นอย่างไรก็ช่าง ถ้าเราคิดเช่นนี้เป็นผิด ถ้าต่างคนต่างอยู่กันตามลำพังไม่ช่วยเหลือกัน ชนหมู่นั้นก็จะถึงความอับปางไม่เร็วก็ช้า

เราต้องการให้ตัวเรา หมู่คณะ และประเทศบ้านเมืองมีความสุขความเจริญ เราต้องทำงาน ช่วยเหลือกัน มีความเมตตากรุณาต่อกัน ซึ่งเรียกง่าย ๆ ว่า ต้องเป็นผู้มีใจดี ความเป็นผู้มีใจดีย่อมกระทำสิ่งอันเป็นประโยชน์มากหลาย ฉะนั้นทุก ๆ คนควรบำเพ็ญตนให้เป็นผู้มีใจดี โดยยึดความเมตตากรุณา เป็นหลัก.

อนึ่งความเป็นผู้ดี หรือมีใจดี หมายถึงคุณธรรมความดีงามของผู้นั้น ผู้มีตระกูลต่ำ ถ้าหากมีคุณความดีหรือมีเมตตากรุณาก็เป็นผู้ดีและมีใจดีได้ ผู้มีตระกูลสูง ถ้าปราศจากธรรมอันเป็นผู้มีใจดีแล้วก็ไม่เรียกว่าเป็นผู้ดีหรือมีใจดี ลักษณะของผู้ดีหรือผู้มีใจดีนั้น คือ

๑. ไม่ข่มเหงคนที่ต่ำหรืออ่อนกว่า ย่อมมีความอดกลั้นมีเมตตากรุณา

๒. รักษาชื่อเสียงไม่ประพฤติชั่ว ไม่กล่าวเท็จหรือใส่ความผู้อื่น และเป็นคนสงบเสงี่ยมสุภาพเรียบร้อย

๓. มีความอ่อนโยนต่อบุคคลทั่วไป ไม่ยกตนข่มท่าน

๔. เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อบุคคลทั่วไป.

---

๕. ความเป็นผู้มีน้ำใจเป็นนักกีฬา

คำว่า "กีฬา" หมายถึงการเล่นต่าง ๆ เช่น ฟุตบอล เทนนิส แบดมินตัน ตะกร้อ และการกีฬาต่าง ๆ เป็นต้น ผู้ที่มีนิสัยชอบและเล่นกีฬาได้อย่างดี เรียกว่า "นักกีฬา" นักกีฬาจะต้องมีลักษณะพิเศษออกไปอีกส่วนหนึ่ง . เพราะคนทั่วไปจะเป็นนักกีฬาไม่ได้ ผู้เป็นนักกีฬาที่แท้จริงต้องมีน้ำใจเป็นนักกีฬา หรือที่มักเรียกอีกอย่างว่า "Sporting Spirit" น้ำใจของนักกีฬา คือ ต้องกล้าหาญ อดทน ไม่เอารัดเอาเปรียบ ใจคอหนักแน่นและมีความยุติธรรม ถ้าขาดลักษณะดังนี้แล้วก็เป็นนักกีฬาที่ดีไม่ได้

นักกีฬาต้องมีความกล้าหาญ เพราะการกีฬาเป็นการแข่งขันเพื่อความบันเทิง จะต้องกล้าได้กล้าเสีย กล้าสู้อย่างลูกผู้ชาย ไม่ใช่กล้าหาญในทางผิด คือข่มเหงใครๆ ได้

ไม่เลือกหน้า ควากล้าหาญของนักกีฬาคือ กล้าอย่างชอบธรรม ไม่มุทะลุเข้าสู้อย่างเลือดร้อน สู้กันอย่างนักเลง สู้กันด้วยฝีมือ ไม่พยายามเอาชะนะใครด้วยเล่ห์เหลี่ยม

มีความอดทน คือไม่อ่อนแอเกินไป ต้องมีความอดทนและอดกลั้น ไม่โกรธง่าย ไม่ท้อถอยง่าย ไม่พยาบาทเมื่อเสียเปรียบ ถึงคราวแพ้ก็แพ้อย่างชื่นบาน แม้ชะนะก็แสดงความมีใจดีต่อผู้แพ้ ไม่เยาะเย้ย

มีใจหนักแน่น ขณะที่เล่นหรือแข่งขัน หากฝ่ายหนึ่งล่วงเกินไปบ้าง ก็ไม่ควรโกรธ หรือเข้าใจว่าเขาแกล้ง ควรหักห้ามใจและนึกว่าเป็นการไม่จงใจของเขา เมื่อเราทำอะไรล่วงเกินเขาไปบ้าง ก็ควรขอโทษเขาเสีย

รักความยุตติธรรมและไม่เอาเปรียบ ในการเล่นทุกอย่างเราต้องพยายามให้เป็นไปอย่างยุตติธรรม ไม่โกงเขา ไม่เอารัดเอาเปรียบอีกฝ่ายหนึ่ง ระเบียบและกติกาของการเล่นมีอย่างไร ควรปฏิบัติตามนั้น การโกงเขาแม้ชะนะก็ไม่มีชื่อเสียงอะไร จะแพ้หรือชะนะก็ขอให้เป็นไปอย่างยุตติธรรมจริงๆ ต้องถือว่า ฝีมือเราอ่อนเราก็แพ้ เขาดีกว่าเขาก็ชะนะ

แม้แพ้หรือชะนะก็ไม่ยินดียินร้ายจนออกหน้า มีคติเตือนใจนักกีฬาซึ่งใช้ร้องประจำดังนี้:—

๑. พวกเรานักกีฬาใจกล้าหาญ เชี่ยวชาญชิงชัย ไม่ย่นย่อ คราวชะนะรุกใหญ่ไม่รีรอ คราวแพ้ก็ไม่ท้อ กัดฟันทน

๒. ร่างกายกำยำล้ำเลิศ กล้ามเนื้อก็เกิดทุกแห่งหน แข็งแรงทรหดอดทน ว่องไวไม่ย่นระย่อใคร

๓. ใจคอมั่นคงทรงศักดิ์ รู้จักที่หนักที่ไล่ รู้แพ้รู้ชะนะรู้อภัย ไว้ใจได้ทั่วทั้งรักชัง

๔ ไม่ชอบเอาเปรียบเฉียบแข่งขัน สู้กันซึ่งหน้าอย่าลับหลัง มัวส่วนตัวเบื่อเหลือกำลัง เกลียดชังการเล่นเห็นแก่ตัว

๕. เล่นรวมกำลังกันทั้งพวก เอาชัยสะดวกมิใช่ชั่วไม่ว่างานหรือเล่นเป็นไม่กลัว ร่วมมือกันทั่วกีไชโย.

ตามคำประพันธ์ข้างบนนี้ ก็พอรวบรวมลักษณะของน้ำใจนักกีฬาได้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

๑. ปฏิบัติตามข้อบังคับและกติกาของการเล่น เชื่อฟังและนับถือหัวหน้า

๒. เล่นโดยซื่อสัตย์สุจริตไม่คิดเอารัดเอาเปรียบในทางที่ผิดธรรม พยายามรักษาเกียรติของตนในทางถูก

๓. เป็นผู้มีสติมั่นคง มีความองอาจ กล้าหาญ ยอมรับผิดชอบ ต่อสู้ซึ่งหน้า มานะอดทน ใจคอหนักแน่น และมีความร่าเริง

๔. ไม่เห็นแก่ตัว นึกถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นใหญ่ มีใจเผื่อแผ่แม้แก่คู่แข่งขัน

---

๕. ความสุภาพอ่อนน้อม

ผู้ใหญ่มักเตือนเราว่า “จงแข็งแรง แต่อย่าแข็งกระด้าง, อ่อนน้อมแต่อย่าอ่อนแอ” ดังนี้ เป็นคำตักเตือนที่ควรคิดและควรทำตาม เพราะว่า เราต้องพึ่งพาอาศัยผู้ใหญ่หลายประการ เราจะต้องเป็นคนสุภาพอ่อนน้อมจึงจะดี คนดีย่อมมีความประพฤติสุภาพเรียบร้อยและอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ หรือคนทั่วไป ผู้ใหญ่เช่น บิดามารดา ครูอาจารย์ และผู้มีคุณต่อเราเหล่านี้ เราจะต้องมีความเคารพนับถือท่าน

ความสุภาพอ่อนน้อม เป็นกิริยาดี ซึ่งผู้ดีควรประพฤติ เป็นสื่อนำให้คนทั่วไปควรนิยมสงสาร และรักใคร่ ความสุภาพ คือ ความเรียบร้อยไม่เกะกะเก้งก้าง ไม่แข็งกะด้าง ความอ่อนน้อม คือ ความอ่อนโยน เคารพนอบน้อมต่อผู้ควรเคารพ เด็ก ๆ จะต้องประพฤติตนให้เป็นคนสุภาพอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่และคนทั่วไป

คำที่กล่าวว่า “จงอ่อนน้อมแต่อย่าอ่อนแอ” และ “จงแข็งแรงแต่อย่าแข็งกระด้าง” หรือ “เมื่อน้อยค่อยก้มประณมกร เหนื่อยไปก่อนคงสบายเมื่อปลายมือ” เหล่านี้ ล้วนแต่เป็นคำตักเตือนให้เราเป็นคนสุภาพ อ่อนน้อม ให้อดทนต่อความลำบาก พยายามทำตนเป็นคนสุภาพอ่อนน้อมไว้ จะเป็นคนดีและมีความสุข

ลักษณะของคนสุภาพและอ่อนน้อม คือ แสดงกิริยาสุภาพ ไม่กระด้างไม่เกะกะก้าวร้าว จะพูดจาปราศรัยก็สงบเสงี่ยม ไม่กระโชกกระชาก ความสุภาพมีเป็นนิสัย แสดงต่อบุคคลทุกชั้น รู้จักเคารพนบไหว้ ไม่มือแข็งกระด้าง ไม่หยิ่งจองหอง

การเคารพต่อผู้ใหญ่หรือบิดามารดา เป็นสิ่งจำเป็น

เพราะบิดามารดามีคุณแก่เรา เราต้องอยู่ในโอวาท เป็นคนว่าง่ายสอนง่าย จึงจะได้ชื่อว่าเป็นผู้มีความกตัญญูกตเวทีครูอาจารย์ก็เช่นเดียวกัน ท่านได้สั่งสอนให้เราได้รับความรู้และประพฤติดี แม้เราโตขึ้นจะมีฐานะเป็นอย่างไรก็ตาม เราจะต้องเคารพนับถือท่านเสมอ จึงจะมีคนชมเชย

พระมหากษัตริย์ เป็นประมุขของประเทศ เราต้องเคารพและจงรักภักดี ไม่แสดงกิริยาวาจาดูหมิ่นท่าน ควรรำลึกถึงพระคุณทุกเช้าค่ำ เคารพนบไหว้พระบรมรูปหรือสิ่งที่เป็นของแทนพระองค์ แม้คนอื่นดูหมิ่นต่อพระองค์เราก็ต้องโกรธแค้น ไม่ยอมให้ใครทำเช่นนั้น

รัฐธรรมนูญ เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ เป็นหลักในการปกครองระบอบประชาธิปไตย เราเป็นพลเมืองสยามต้องเฉลิมใส่และเคารพต่อรัฐธรรมนูญ คือ เคารพอยู่เสมอ มิให้ใครดูถูกหรือแสดงความไม่เคารพต่อ ช่วยกันป้องกันรัฐธรรมนูญไว้ยิ่งกว่าชีวิตของเรา

ศาสนา เป็นหลักของชาติคือพุทธศาสนา เป็นเข็มทิศชี้ให้เรารู้จักผิดและถูก ถ้าเราไม่มีศาสนาก็เหมือนไม่มีหลักสำหรับยึดถือ ต่างก็จะทำอะไรได้ตามความพอใจ และไม่

นึกถึงบาปบุญคุณโทษ ต่างก็จะพากันเดือดร้อน

ขอรวบยอดความอ่อนน้อมไว้เพื่อเป็นหลัก คือ ผู้มีความสุภาพอ่อนน้อมต้องมีลักษณะดังนี้

๑. ไม่นั่งหรือยืนกีดทางใคร ไม่เดินหรือยืนใกล้ผู้ใหญ่ ไม่ใช้กิริยาข้ามกรายใครๆ รู้จักที่ต่ำที่สูง ไม่มีกิริยากระด้างเย่อหยิ่ง

๒. ไม่พูดจาหยาบคาย ไม่พูดหลอกลวงหรือใช้วาจาโฮกฮาก ควรพูดจาอ่อนหวาน รู้จักปราศรัยให้เหมาะแก่ฐานะบุคคล ไม่พูดห้วนๆ

๓. ต้องเป็นคนใจเยือกเย็น ไม่หงุดหงิด โกรธง่าย คิดตรงต่อคนทั่วไป เมื่อใจดีแล้ว กิริยา วาจาก็ดีตามไปด้วย.

---

๖. กตัญญูกตเวที

กตัญญู คือ การรู้คุณ ระลึกถึงคุณของผู้มีบุญคุณมาก่อน ผู้มีความรู้สึกและระลึกอยู่ดังนี้ เรียกว่า ผู้มีความกตัญญู

กตเวที คือ การตอบแทนคุณของผู้เคยมีบุญคุณมาก่อน

ตามกำลังความสามารถ ผู้ได้ตอบแทนดังนี้ เรียกว่า ผู้มีความกตเวที

คำว่า “กตัญญูกตเวที” คือ การระลึกถึงคุณของท่านที่มีคุณมาก่อน และได้ตอบแทนคุณนั้นเมื่อมีโอกาส ผู้รู้สึกคุณและได้ตอบแทนคุณ เรียกว่า ผู้มีความกตัญญูกตเวที ความกตัญญูกตเวทีเป็นเครื่องหมายของคนดี เป็นคู่กับบุพพการี คือผู้มีคุณมาก่อน บุคคลคู่นี้เรียกว่าเป็นบุคคลหาได้ยาก จัดเป็นธรรมข้อหนึ่งเรียกว่า “กตัญญูกตเวที” ผู้ใดได้ทำคุณแก่คนอื่น และคนที่ได้รับอุปการคุณแล้วรำลึกถึงคุณและตอบแทนกันเช่นนี้ เป็นการหาได้ยาก นาน ๆ จึงจะมีพบสักคราวหนึ่ง เมื่อใครได้ปฏิบัติตามหลักธรรมข้อนี้แล้วก็ได้ชื่อว่าเป็นคนดี คนดีต้องมีความกตัญญูและความกตเวที จึงจะบริบูรณ์ด้วยลักษณะของผู้หาได้ยาก จะเพียงแต่รู้สึกคุณเท่านั้นยังไม่พอ เราจำเป็นต้องแสดงความกตเวทีตอบแทนคุณของผู้มีบุญคุณตามความสามารถ

การแสดงกตัญญูกตเวทีเบื้องต้น คือ การแสดงความเคารพนับถือ ซื่อสัตย์ต่อท่าน หรือแสดงความเมตตากรุณาช่วยเหลือ เช่น ถ้าคนเป็นผู้ใหญ่ก็ต้องมีเมตตากรุณาต่อผู้น้อย

ผู้มีคุณแก่ตน ถ้าตนเป็นผู้น้อยก็ต้องมีความเคารพนับถือ ซื่อสัตย์สุจริตและรับใช้สอยผู้ใหญ่ที่มีคุณแก่ตน

ได้กล่าวแล้วว่า ผู้ที่ได้มีคุณแก่ตนมาก่อนเรียกว่า บุพพการี และผู้เป็นบุพพการีของเรา ซึ่งมองเห็นง่าย ๆ ในขณะนี้ คือ บิดามารดา ครูบาอาจารย์ พระมหากษัตริย์ และบุคคลอื่น ซึ่งได้ช่วยเหลือเราอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อเราได้รับความอุปการจากท่านแล้ว เราต้องจัดไว้เป็นผู้มีคุณแก่เรา และต้องแสดงความเคารพนับถือ ไม่แสดงกิริยาดูหมิ่นดูหมิ่น และเมื่อมีโอกาสก็ตอบแทนท่านตามความสามารถ ดังนี้ จึงจะได้ชื่อว่า เราเป็นคนกตัญญูกตเวที

คำว่ากตัญญูกตเวที เป็นสิ่งประเสริฐของมนุษย์ ผู้ใดเป็นผู้มีความกตัญญูกตเวทีย่อมเป็นที่นิยมนับถือของบุคคลทั่วไป ย่อมได้รับเกียรติยศ มีความสุขความเจริญ และปราศจากภัยต่าง ๆ เป็นผู้อยู่ในความสงบสุขอย่างยิ่ง ฉะนั้นทุก ๆ คนต้องพยายามทำตนให้เป็นผู้มีความกตัญญูกตเวที อย่าเป็นคนอกตัญญูอกตเวที หรือที่เรียกว่า เนรคุณคน แม้สัตว์เดียรัจฉานที่เราเลี้ยงไว้ มันยังรู้จักคุณของเจ้าของ เราเป็นมนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐ จะต้องบำเพ็ญตนให้มันอยู่ใน

กตัญญูกตเวทีให้มาก

ความกตัญญูกตเวทีเป็นของดี พระพุทธเจ้าได้ตรัสสรรเสริญว่า "ความกตัญญูกตเวทีเป็นมงคลประเสริฐของมนุษย์" คือ ใครมีความกตัญญูกตเวทีแล้วย่อมเป็นสิริมงคล นอกนี้ยังมีโคลงสุภาษิตเตือนไว้ว่า

"กตัญญูควรคิดให้ เป็นนิตย์
กตเวทีคิด ค่ำเช้า
คนจะสรรเสริญกิต- ติศัพท์ชื่อ สัตย์เหฯ
ผลจะส่งเสริมเข้า เขตต์ข้างทางเกษม"

ผู้ไม่รู้คุณของท่านผู้มีคุณเรียกว่า คนเนรคุณ ไม่มีใครนับถือ เป็นที่รังเกียจของคนทั่วไป มีแต่ทางเสื่อม ไม่มีความเจริญเลย. เราไม่ควรประพฤติดังนี้.

---

๗. การมัธยัสถ์

การมัธยัสถ์ คือ การเก็บหอมรอมริบทรัพย์ที่หามาได้ให้งอกเงยขึ้นเสมอ การใช้จ่ายทรัพย์ที่ควร เก็บไว้เป็นทุนในยามขัดสน การมัธยัสถ์ไม่ใช่ตระหนี่เหนียวแน่น ผู้ที่จะตั้ง

ฐานะของตนให้ดีจะต้องเป็นผู้รู้จักออมทรัพย์ ถ้าได้มาเท่าใดใช้หมดไปเท่านั้น จะตั้งตัวไม่ได้เลย มีแต่ทางเสื่อมลงเท่านั้น ตามปกติของผู้จะตั้งตนต่อไป ใช่จะเป็นผู้หาทรัพย์มาได้เท่านั้นก็หาไม่ จำเป็นต้องรู้จักเก็บทรัพย์ที่หามาได้ไว้ใช้ในยามจำเป็น เช่นเมื่อคราวเจ็บป่วยทำงานไม่ได้ก็จะได้ใช้ทรัพย์ที่เก็บเป็นทุนแก้ขัดไป หรือเอาไปทำทุนค้าขายให้เป็นปึกแผ่นต่อไปภายหน้าอีกด้วย ถ้าเรามีทุนรองรังอยู่ แม้จะหาทรัพย์ไม่ได้บางครั้งบางคราว เราก็ไม่ทุกข์ร้อนอะไรนัก เพราะเรามีทุนหยิบฉวยได้ในยามขัดสน แต่ถ้าเราหามาได้และใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายไปจนหมด เมื่อเราไม่ได้ทำงานหาเงิน หรือถึงคราวเจ็บป่วย เราก็จะไม่มีอะไรซื้อกิน แม้แต่จะรักษาตัวก็ไม่มีเงิน จะต้องลำบาก เพื่อป้องกันความลำบากมากดังนี้ เราจึงควรพยายามเก็บเงินไว้เป็นทุน การเก็บเงินไว้เป็นทุนสำหรับใช้จ่ายในยามจำเป็นนี้แหละ เรียกว่า “มัธยัสถ์” มีคำเตือนใจไว้ว่า “มีสิ่งพึงประจบให้ครบบาท อย่าให้ขาดสิ่งของต้องประสงค์ เรามีน้อยใช้น้อยค่อยบรรจง อย่าจ่ายลงให้มากจะยากนาน ฯลฯ”

อย่าเข้าใจว่า ความมัธยัสถ์คือความตระหนี่เหนียวแน่น

ความมัธยัสถ์เป็นคุณแก่ผู้ปฏิบัติ ส่วนการตระหนี่เหนียวแน่น เป็นโทษ เพราะได้มาเท่าใดก็เก็บหมด แม้แต่การใช้จ่ายที่จำเป็นก็เสียดาย ไม่กินไม่ใช้อะไร แทนที่จะให้ความสุขกลับจะทำให้ลำบาก ส่วนมัธยัสถ์นั้นเป็นการเก็บพอควร รู้จักใช้รู้จักเก็บ คือต้องคิดหน้าคิดหลังว่า อย่างไรควรเก็บ อย่างไรควรใช้ หรือไม่ควรใช้ เป็นการเตรียมตัวไว้สำหรับชีวิตภายหน้าเพื่อความมั่งคั่งสมบูรณ์

ความมัธยัสถ์ไม่ประสงค์จะให้เก็บเงินนอนนิ่งไว้เฉย ๆ โดยไม่มีประโยชน์ ที่ถูกจะต้องหมุนเงินที่เก็บนั้นให้เป็นประโยชน์งอกเงยต่อไป เช่น ฝากคลังออมสิน หรือฝากธนาคาร หรือเอาเงินให้พ่อค้ากู้ทำทุนเป็นต้น

การมัธยัสถ์ไม่จำเป็นต้องเก็บทีละมาก ๆ ให้เก็บทีละน้อย ๆ พอควรแก่กำลังที่หามาได้ นาน ๆ ไปก็มีมากขึ้นเอง สมมุติว่าหาเงินได้เดือนละ ๕๐ บาท ใช้จ่ายเสียเดือนละ ๔๕ บาท เก็บเดือนละ ๕ บาท ปีหนึ่งเราจะเก็บเงินได้ ๖๐ บาท อีกสัก ๒๐ ปีก็จะได้ถึง ๑๒๐๐ บาท ดังนี้ก็ยังดีกว่าเก็บไม่ได้เสียเลย การแบ่งทรัพย์ไว้เป็นทุนไม่ยากลำบากอะไร ข้อสำคัญ

ต้องบังคับใจตนเองให้รู้จักใช้ในสิ่งที่ควรใช้เท่านั้น เป็นพอ พยายามทำเข้านาน ๆ ไปก็เคยชินไปเอง

ความมัธยัสถ์ เป็นคุณแก่ผู้ประกอบ คือ ทำให้เป็นที่อุ่นใจว่า ตนมีทุนทรัพย์พอที่จะเครื่องอุปการะในเวลาจำเป็น แม้ไม่มากก็คงพอแก้ขัดไปได้ ไม่ถึงกับต้องรับทุกข์ถึงกับน้ำตาเช็ดหัวเข่า ถึงคราวอับจนก็พอแก้ความเดือดร้อน

นอกจากนี้ ขอยกหลักสำหรับการปฏิบัติในการมัธยัสถ์มาไว้พอเป็นทางยึดถือต่อไป คือ

๑. หมั่นแสวงหาทรัพย์ที่หาย และอย่าใช้ให้พร่าเพื่อ

๒. หมั่นซ่อมแซมพัสดุที่ชำรุด สิ่งใดควรซ่อมแซมก็ซ่อมแซมไป

๓. รู้จักประมาณในการบริโภค หาได้เท่าใดอย่าใช้หมด ให้ผ่อนใช้ตามสมควร

๔. พ่อบ้านแม่เรือนต้องอยู่ในศีลสัตย์ รู้จักการจ่ายทรัพย์

ถ้าไม่ปฏิบัติตามหลักนี้จะมีแต่ทางเสื่อมลงทุก ๆ วัน

---

๙. ความอุตสาหะในการงาน

คนเราเกิดมาต้องรับประทานอาหาร เพื่อให้มีชีวิตอยู่ยืนยาว หาใช่มีชีวิตอยู่เพื่อกินไม่ คนที่กินเพื่ออยู่นั้นโดยประสงค์จะทำตนให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศบ้านเมือง แต่คนที่อยู่เพื่อกินนั้น เป็นผู้ไม่ทำอะไรเลย คอยแต่จะกินเท่านั้น

เราเกิดมาแล้ว ใช่จะอาศัยพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ตลอดไปก็หาไม่ เมื่อโตขึ้นมีความสามารถแล้วจะต้องประกอบการอาชีพโดยตนเอง เพื่อเลี้ยงตนและครอบครัว ตลอดเลี้ยงบิดามารดาเมื่อชราภาพ และเพื่อบำรุงประเทศชาติให้เจริญ เราจะเกียจคร้านอยู่ไม่ได้ เมื่อเรายังมีชีวิตอยู่ตราบใดเราต้องกินอาหาร และถ้าเรากินอาหารอยู่ตราบใด เราต้องทำงานอยู่ตราบนั้น เราจะมัวนั่ง ๆ นอน ๆ อยู่เฉย ๆ ไม่ได้

การงานทุกอย่างไม่ว่ามากหรือน้อย เล็กหรือใหญ่ ง่ายหรือยากลำบากอย่างไร เราก็ต้องหมั่นทำโดยไม่มีความท้อถอย การงานทุกอย่างต้องอาศัยความเพียรพยายามเป็นกำลังจึงจะสำเร็จ ฉะนั้นเราต้องทำงานอันเป็นหน้าที่ของเรา และต้องทำตามวันเวลาที่กำหนดไว้ และต้องทำด้วยความมานะอดทนไม่ท้อถอย การงานที่จะทำทุกอย่างจำเป็นจะต้องอาศัย

หลักธรรมเป็นเครื่องยึด ธรรมที่เป็นเครื่องอุปกรณ์ให้ทำงานสำเร็จ เรียกว่า “อิทธิบาท ๔” คือ

๑. ฉันทะ ได้แก่ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น แล้วพิจารณาเหตุผลในการงาน หาทางหลีกเลี่ยงจากอุปสรรคต่าง ๆ

๒. วิริยะ คือความเพียรพยายามทำสิ่งนั้นไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก พยายามทำต่อไปจนถึงที่สุด

๓. จิตตะ ได้แก่ความเอาใจใส่ในสิ่งนั้นโดยไม่ทอดธุระ มีใจผูกพันมั่นคงต่อสิ่งนั้น แม้จะยากลำบากอย่างไรก็แน่วแน่อยู่เสมอ

๔. วิมังสา คือความตริตรองหาเหตุผลในสิ่งนั้น มีทางอย่างไรที่จะทำให้ได้ดี มีอะไรเป็นอุปสรรคก็พยายามขัดเบ่าไปให้พ้น

ธรรมสี่ข้อนี้ แม้มีเพียงข้อหนึ่งข้อใดก็เป็นประโยชน์ย่อมทำให้บุคคลทำการงานสำเร็จ เราผู้มีชีวิตอยู่เพื่อการงานต้องทำงานและต้องอาศัยหลักธรรมทั้งสี่นี้ตลอดไป เมื่อได้อุตสาหะประกอบการงานได้ผลแล้ว เราก็ไม่ควรจะกอบโกยเอาไว้แต่ตัวคนเดียว จำเป็นต้องเจือจานแก่ครอบครัว แก่เพื่อนบ้าน แก่หมู่คณะ และแก่ประเทศบ้านเมือง เช่นเดียงครอบครัว ให้

หอสมุดแห่งชาติ

เป็นทาน หรือบริจาคช่วยเหลือหมู่คณะและบ้านเมือง มีการเสียภาษีอากรเป็นต้น เมื่อทำได้ดังนี้ได้ชื่อว่าทำประโยชน์แก่หมู่คณะ และประเทศ สมเป็นพลเมืองดีของประเทศ

อนึ่ง เราควรพยายามผะดุงฐานะของเราอยู่เสมอ เช่น ฝึกฝนตนเองในเวลาว่าง ทำการงานอันเป็นประโยชน์ให้สำเร็จด้วยความอุตสาหะ ไม่ทอดธุระวางเฉย ไม่ละเลยต่อกิจอันควรทำ ประกอบการด้วยความสุจริต มีกายสุจริต วาจาสุจริต ใจสุจริต เป็นต้น

นอกจากธรรมทั้งสี่อันเป็นหลักสำหรับยึดในการปฏิบัติการงานแล้ว ยังต้องอาศัยการบำรุงร่างกายให้แข็งแรง เป็นผู้ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บอีกด้วย จึงจะเป็นผู้มีความสามารถประกอบการงานได้ดี เป็นการส่งเสริมกำลังให้มีมานะด้วยความสดชื่นให้ทำงานด้วยเต็มกำลังความสามารถ และต้องยึดธรรมข้อสองไว้เป็นนิตย์ว่า “ความเพียรย่อมนำมาซึ่งความสำเร็จผลด้วยประการทั้งปวง” แม้พระพุทธเจ้าของเราก็ทรงสรรเสริญคุณของความเพียรไว้ว่า “วิริเยน ทุกฺขมจฺเจติ—คือบุคคลย่อมล่วงทุกข์ได้เพราะความเพียร” ดังนี้.

ศูนย์วิทยทรัพยากร

๗. ความสามัคคี

ความสมัคคี คือ ความพร้อมเพรียงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่แก่งแย่งกัน คิดและทำอะไรก็พร้อมกันคิดพร้อมกันทำ ความสามัคคีจึงแบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ สามัคคีด้วยกายอย่างหนึ่ง สามัคคีด้วยใจอย่างหนึ่ง

สามัคคีด้วยกาย เช่น ร่วมมือกันทำกิจการต่าง ๆ ด้วย ความพร้อมเพรียงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความเข้มแข็งต่อการงานไม่เกี่ยงงอนกัน เช่นการหามเสาหรือดากซุงถ้าคนน้อยคนคงทำไม่ได้ ถ้ามากคนทำด้วยความพร้อมเพรียงก็คงลากไปได้ แต่ถ้ามากคนต่างเกี่ยงกันอยู่ก็ลากไปไม่ได้เช่นกัน ไม่ว่างานใหญ่หรืองานเล็กถ้าไม่มีความสามัคคีแล้วย่อมทำไม่สำเร็จ

สามัคคีด้วยใจ คือ ร่วมคิดร่วมเห็นในกิจการสิ่งหนึ่งสิ่งใดด้วยกัน สามัคคีด้วยใจเป็นของสำคัญ เป็นกำลังหนุนสามัคคีด้วยกายให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ถ้าใจเราร่วมกันดีแล้ว กายเราก็เข้าช่วยกันทำอย่างเต็มที่ ถ้าใจไม่ร่วมกัน แม้กายจะทำก็คงไม่เต็มความสามารถ คงมีเกี่ยงกันอยู่นั่นเอง

การที่บุคคลหมู่ใดคณะใด จะทำการสิ่งใดสำเร็จ จะต้องมีความสามัคคีรวมกันทั้งใจและทางกาย ร่วมกันทำร่วมกันคิดเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ไม่คิดย่อท้อต่อความลำบาก คิดเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เช่นทหารทำการรบ แม้ศัตรูอยู่ตรงหน้าก็พยายามบุกรุกเข้าไปพร้อมกันใจกล้าหาญ เพื่อปราบปรามข้าศึกศัตรูนั้น ตายไหนตายด้วยกัน

ดูแต่ปลวกตัวน้อย ๆ มันยังช่วยกันขนดินมาทำรังของมันได้ใหญ่โต มดง่ามตัวนิดเดียว มันยังช่วยกันขนเมล็ดข้าวสารซึ่งโตกว่าตัวของมันไปเป็นอาหารได้มากมาย นกเพราะความพร้อมเพรียงกัน ความสามัคคีกัน เราเป็นมนุษย์ดีกว่าสัตว์ เราต้องมีความสามัคคีให้ดีกว่าสัตว์เดรฉาน

ความสามัคคีเป็นคุณประเสริฐ ทำให้หมู่ชนตั้งอยู่ได้ถาวร การแตกความสามัคคีเป็นช่องทางให้เสื่อม เป็นทางทำให้ศัตรูมารบกวน ตามประวัติศาสตร์สยาม จะเห็นว่า ศัตรูมักมาย่ำยีประเทศสยาม ในยามพวกเราแตกความสามัคคีกันเสมอ ฉะนั้นเราไม่ควรจะแตกความสามัคคีกันเลย

ความสามัคคีย่อมเป็นผลทั้งทางดีและทางชั่ว เช่นพวกปล้นพร้อมกันไปปล้นบ้านเขา ได้ทรัพย์มา เป็นผลแห่งความ

แห่งความสามัคคีในทางดี จักนำความสุขความเจริญมาสู่ตาม
ความประสงค์ ดังโคลงว่า

" อำนาจความพรักพร้อม เพรียงกัน
อาจจักพะยุงกายอัน ใหญ่ล้ำ
ปวงกิจประสิทธิ์พลัน บ่ห่อน นานแฮ
เจริญสุขสวัสดิ์ซ้ำ ส่งให้สมประสงค์ "

---

๑๐. อบายมุข

อบายมุข คือ ทางนำไปสู่หายนะ นำไปสู่ความด่มจม และทางเสื่อม (อบาย คือชั่ว) และ (มุข คือหน้า หรือทาง) ถ้าใครประพฤติอยู่ในอบายมุขนี้แล้ว ไม่ต้องสงสัยว่า ผู้นั้นจะต้องไม่เป็นผู้ด่มจม เป็นผู้อยู่ในความหายนะ ผู้หวังความสมบูรณ์พูลสุขจะต้องพยายามหลีกเลี่ยงเสีย ไม่ประพฤติในอบายมุข หรือไม่ยอมให้อบายมุขเข้าครอบงำจิตต์ใจ

อบายมุขที่เป็นเหตุให้บุคคลถึงความหายนะ หรือฉิบหาย ได้ง่ายมี ๒ อย่าง คือ อบายมุข ๔, อย่างหนึ่ง กับอบายมุข ๖

อีกอย่างหนึ่ง จะอธิบายพอเป็นทางดังนี้

๑. อบายมุข ๔ คือ สุรา นารี พาชี กีฬาบัตร เช่น

ก. สุรา— เป็นคนดื่มน้ำเมาย่อมเสียทรัพย์ ตั้งอยู่ในความประมาท นำคนไปในทางชั่ว

ข. นารี— เป็นนักเลงหญิงย่อมเสียทรัพย์ เกิดโรค และขาดความนิยมนับถือ

ค. พาชี— เป็นนักเลงเที่ยวต่าง ๆ ไม่เป็นอันประกอบการทำมาหากิน ตื่นขึ้นเที่ยว ค่ำลงเที่ยว เป็นช่องทางให้เสียทรัพย์ เสียเวลาเสียการงานได้มาก

ง. กีฬาบัตร— เป็นนักเลงการพะนัน นอกจากเสียทรัพย์แล้ว เสียเวลาหลงมัวเมาในทางเสื่อมทั้งนั้น

๒. อบายมุข ๖ คือ ดื่มน้ำเมา เที่ยวกลางคืน ดูการเล่น เล่นการพะนัน คบคนชั่วเป็นมิตร เกียจคร้านทำการงาน จะแยกโทษของอบายมุขเป็นข้อ ๆ ดังนี้

ก. การดื่มน้ำเมามีโทษถึง ๖ สถาน เช่น เสียทรัพย์ ก่อการทะเลาะวิวาท เกิดโรค ถูกติเตียน ไม่รู้จักอาย ทอนกำลังปัญญา

ข. เที่ยวกลางคืนก็มีโทษถึง ๖ประการ คือ เป็นผู้ไม่รู้จัก

รักษาตัว ไม่รักษาถูกเมีย ไม่รักษาทรัพย์ เป็นที่ระแวงของคน ทั้งหลาย มักถูกใส่ความ ได้ความลำบาก

ค. ติดดูการเล่น ก็มีโทษทำให้เสียเวลา เสียทรัพย์และการงาน

ง. เล่นการพะนันก็มีโทษถึง ๖ สถาน คือ เมื่อชะนะย่อมก่อเวร เมื่อแพ้ย่อมเสียดายทรัพย์ ทรัพย์ย่อมฉิบหาย ไม่มีใครเชื่อถือถ้อยคำ เป็นที่หมิ่นประมาทของเพื่อน ไม่มีใครประสงค์จะแต่งงานด้วย

จ. คบคนชั่วเป็นมิตร มีโทษถึง ๖ ประการ คือ ทำให้เป็นนักเลงการพะนัน ทำให้เป็นนักเลงเจ้าชู้ ทำให้เป็นการลวงเขาด้วยของปลอม ทำให้เป็นคนโกงเขาซึ่งหน้า ทำให้เป็นนักเลงเหล้า นำให้เป็นคนหัวไม้

ฉ. เกียจคร้านทำงาน มีโทษคือ ไม่ได้งานได้การอะไร คอยแต่อาศัยคนอื่นเท่านั้น ทำให้ขาดประโยชน์และผลอันควรได้

ผู้หวังความเจริญต้องหลีกเลี่ยงอบายมุขเสีย จึงจะพ้นจากความหายนะ

สามัคคีเหมือนกัน แต่เป็นผลทางชั่ว ไม่เป็นความเจริญและ
ไม่มีความสุขแก่ผู้ประกอบ จึงไม่ควรกระทำดังนั้น ความ
สามัคคีที่ให้ผลดีและนำความสุขความเจริญมาสู่นั้น ต้องเป็น
ความสามัคคีในทางดี เช่นช่วยกันป้องกันบ้านเมือง ช่วยกัน
รักษาความสงบ ช่วยกันทำการอันเป็นประโยชน์ พระพุทธเจ้า
ทรงสรรเสริญความสามัคคีไว้ว่า “สุขา สงฺฆสฺส สามคฺคี— คือ
ความสามัคคีนำความสุขมาสู่หมู่คณะ หรือ สามัคคีย่อมนำ
ความเจริญมาสู่ปวงชนทั้งหลาย” ดังนี้

ขอให้เรามีความสามัคคีกันทั้งกาย ใจ และวาจา ช่วย
กันประกอบกิจการอันเป็นประโยชน์ด้วยความพร้อมเพรียงจึงจะ
เป็นผลดี เราอย่าแตกความสามัคคีกันเลย การแตกความ
สามัคคีย่อมให้โทษอย่างร้ายแรง ดังโคลงว่า

“ความพร้อมเพรียงก่อให้ เกิดผล สุขนา
ความแตกร้าวพาทน ทุกข์กร้าว
ดั่งกษัตริย์วัชชีดล ความพิ นาศนอ
ก็เพราะความแตกร้าว เรื่องนี้มีนาน”

โดยนัยนี้ ผู้หวังความสุขความเจริญแก่ตนและหมู่คณะ
ตลอดจนประเทศบ้านเมือง ต้องตั้งมั่นอยู่ในความสามัคคี ผล

หมวดเบ็ดเตล็ด

นอกจากเรื่องศีลธรรมที่ได้กล่าวมาแล้ว ครูจะต้องอบรมเด็กให้รู้จักสิ่งต่าง ๆ อันเป็นความรู้รอบตัวบ้าง ซึ่งบางอย่างก็เกี่ยวกับการเพาะนิสัยเด็ก ให้เป็นผู้รักต่อความจริง, รักความสุภาพอ่อนโยนให้เกิดความกล้าหาญ ฯลฯ บ้าง จึงขอแนะให้ครูอบรมเด็กในข้อต่อไปนี้ คือ:—

๑. ปูชนียสถาน

ปูชนียสถาน ได้แก่สถานที่ใช้สำหรับทำพิธี หรือกิจการอันเกี่ยวกับลัทธิประเพณี หรือเกี่ยวกับศาสนาใดศาสนาหนึ่ง เช่น วัด โรงสวด ศาลเจ้า โบสถ์ฝรั่ง สุเหร่า เป็นต้น

สถานที่เหล่านี้ย่อมเป็นที่เคารพของผู้ถือศาสนานั้น เพราะเป็นที่กระทำพิธีต่าง ๆ ตามลัทธิศาสนาหรือขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นที่นิยมนับถือของชนผู้นับถือศาสนาหรือลัทธินั้น ๆ จึงเป็นที่เคารพของผู้อยู่ในร่มเงาของศาสนานั้นด้วย ศาสนาของใครใครก็นับถือ ปูชนียสถานอันเกี่ยวกับศาสนาของใคร เขาก็เคารพนับถือของเขา คนอื่นจะลบหลู่ดูหมิ่นไม่ได้ ไม่ยอมให้ผู้ใดดูถูกหรือเหยียบย่ำ.

ศาสนาของเรา ๆ ก็เคารพนับถือ ปูชนียสถานในศาสนา
เรา ๆ ก็เคารพนับถือ และหวงแหน พยายามบ้องกันมิให้ใคร
มาดูถูกหรือเหยียบย่ำ ถ้าใครบังอาจมาเหยียบย่ำศาสนา หรือ
ปูชนียสถานของเรา เราก็ต้องโกรธแค้นโดยทำนองเดียวกัน
ถ้าเราไปดูถูกหรือเหยียบย่ำศาสนา หรือปูชยสถานของผู้อื่น
เขาก็ย่อมโกรธเคืองเราเหมือนกัน

เราต้องไม่ดูหมิ่นศาสนาใด หรือปูชนียสถานใด ยิ่งกว่า
นั้นเมื่อเราเข้าไปในปูชนียสถานไม่ว่าของลัทธิ หรือศาสนาใด
เราต้องเคารพ เช่น ไหว้ หรือถอดหมวก เป็นต้น

๒. อนุสสาวรีย์

คำว่า "อนุสสาวรีย์" คือสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่สร้างขึ้นเป็นที่
ระลึกเพื่อเป็นเกียรติยศแก่ผู้ซึ่งได้ทำความดีความชอบ หรือ
ได้ทำคุณประโยชน์แก่ชาติบ้านเมือง การทำอนุสสาวรีย์ขึ้น
ไว้เป็นการตอบแทนคุณความดีของผู้นั้น รัฐบาลจึงได้สร้าง
รูปของท่านผู้นั้น หรือกิจการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่ท่านผู้นั้นได้ทำ
ประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ เพื่อเป็นที่เชิดชูเกียรติยศ และ
เพื่อให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่คนชั้นหลัง ๆ

อนุสสาวรีย์ของชาวต่างประเทศได้ทำกันไว้มากชะนิด

เป็นการเตือนให้คนชั้นหลังรักประเทศชาติก็มี ให้เกิดความเคียดแค้นศัตรูก็มี เช่น บางแห่งถูกข้าศึกศัตรูทำลายเสีย เขาก็ไม่รื้อถอนและสร้างใหม่ ปล่อยไว้เช่นนั้นแล้วเขียนหนังสือบอกไว้ว่า ถูกใครทำลาย เมื่อใด ๆลฯ เป็นต้น เมื่อชนชั้นหลังได้พบเห็นก็เจ็บแค้น และนึกรักชาติของตนยิ่งขึ้น

ส่วนอนุสสาวรีย์ของเรานั้น ก็มีความประสงค์จะให้เป็นการเชิดชูเกียรติยศของผู้ได้ทำคุณความดี หรือได้ทำประโยชน์แก่ประเทศชาติมาแล้ว และเพื่อให้เป็นสิ่งเตือนตาเตือนใจคนชั้นหลัง ให้มีแนวความคิดไปในทางรักชาติบ้านเมืองเช่นกัน อนุสสาวรีย์ซึ่งมีอยู่แล้วและควรนำมากล่าวคือ:—

๑. อนุสสาวรีย์สุริโยทัย เป็นรูปพระเจดีย์ ก่อด้วยอิฐถือปูน อยู่ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การที่ทำอนุสสาวรีย์นี้ไว้ก็เพราะว่า พะม่าได้ยกทัพมาตีประเทศเรา สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ พระเจ้าแผ่นดินของเราได้ยกทัพออกไปดูกำลังศึก ฝ่ายสมเด็จพระสุริโยทัย พระมเหษีของพระองค์แต่งตัวเป็นชายตามเสด็จออกไปเพื่อช่วยเหลือ เมื่อพลาดพลั้งลง สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ไปปะทะกับพระเจ้าแปรแม่ทัพพะม่า ได้ชนช้างเสียที่เขา สมเด็จพระสุริโยทัยจึงไสช้าง

ของพระองค์เข้ากันไว้ พระเจ้าแปรจึงพ้นด้วยพระแสงของ้าว ถูกสมเด็จพระสุริโยทัยขาอสะพายแล่ง นับว่าพระองค์เป็นผู้ทรงฤทธิ์ และเป็นผู้มีความจงรักภักดีและกตัญญูต่อพระราชสามี ยากที่จะหาสตรีใดเสมอเหมือน จึงมีพระนามโด่งดังอยู่จนทุกวันนี้ จึงทำเจดีย์ตรงที่ถวายพระเพลิงสมเด็จพระสุริโยทัย เพื่อเป็นที่ระลึกถึงพระองค์

๒. อนุสสาวรีย์ยุทธหัตถี หรือ ดอนเจดีย์ก็เรียก เป็นรูปเจดีย์ก่อด้วยอิฐถือปูน (หักพังแล้วเหลือแต่ฐาน) อยู่ที่ตำบลวัดเจดีย์ อำเภอจระเข้สามพัน จังหวัดสุพรรณบุรี

ที่ที่ทำอนุสสาวรีย์นี้ เป็นที่ซึ่งสมเด็จพระนเรศวรกระทำยุทธหัตถีกับพระมหาอุปราชา แม่ทัพพะม่า และฆ่าพระมหาอุปราชาตาย แล้วตีทัพพะม่าแตกพ่ายไป จึงทรงสร้างพระเจดีย์เป็นอนุสสาวรีย์ขึ้นไว้ เพื่อเป็นเกียรติยศแก่พระองค์ และประเทศของเราที่ได้รับชะนะพะม่าข้าศึก

๓. อนุสสาวรีย์ท้าวสุรนารี (คุณหญิงโม้) เป็นรูปหล่ออยู่หน้าประตูชุมพล ตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง จังหวัดนนครราชสีมา อนุสสาวรีย์นี้สร้างขึ้นเพื่อเป็นเกียรติยศแก่คุณหญิงโม้ ซึ่งได้พระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นท้าวสุรนารี

เนื่องจากเจ้าอนุผู้ครองเวียงจันทร์เป็นกบฏ ยกทัพมาตีโคราช แล้วกวาดต้อนครอบครัวชาวเมืองโคราชไป คุณหญิงโม้ตก เป็นเชลยไปด้วย ภายหลังคิดอุบายจับเจ้าอนุไว้ได้ และพอดีกองทัพจากพระนครไปช่วยทัน และตีทัพเวียงจันทร์แตกไป ด้วยความกล้าหาญของคุณหญิงโม้นี้ จึงได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นท้าวสุรนารี มีคุณความดีโด่งดังอยู่จนบัดนี้

๔. อนุสสาวรีย์ของสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกเป็นรูปหล่อ ตั้งอยู่เชิงสะพานพระพุทธยอดฟ้า ซึ่งเชื่อมจังหวัดธนบุรีกับพระนครติดต่อกัน ตรงปากถนนจักรเพชร เพราะสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า เป็นต้นวงศ์จักรี และเป็นผู้สร้างกรุงเทพพระมหานคร ทั้งเป็นผู้ได้ช่วยพระเจ้ากรุงธนบุรีทำสงครามก่อกู้อิสรภาพ เพื่อเชิดชูพระเกียรติยศ จึงสร้างอนุสสาวรีย์เป็นที่ระลึก

๕. อนุสสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ พระบรมรูปทรงม้า เป็นรูปหล่อทรงม้า ตั้งอยู่ตรงหน้าพระที่นั่งอนันตสมาคม ตำบลสวนดุสิต พระนคร ที่จะสร้างอนุสสาวรีย์นี้ขึ้น เพราะพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพระคุณมากมาย เช่น ทรงบ้องกันประเทศมิ

ให้ตกไปเป็นประเทศราชของฝรั่ง นอกจากนี้พระองค์ยังได้ทรง
ราชย์อยู่นานกว่าพระมหากษัตริย์ทั้งหลายที่แล้ว ๆ มา

นอกนี้ยังมีอนุสสาวรีย์ทหารอาสา และสิ่งอื่นอีกบ้าง
ส่วนที่ยังไม่ได้ทำขึ้นก็ยังมีอีกมากหลาย ซึ่งรัฐบาลก็ดังดำริจะ
คิดจัดทำอยู่เหมือนกัน เช่นอนุสสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสิน,
อนุสสาวรีย์สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นต้น

อนุสสาวรีย์ต่าง ๆ นี้เป็นสิ่งเชิดชูคุณความดีของผู้นั้น
เราจึงควรระลึกถึงและเคารพอยู่เสมอ

สาธารณวัตถุและสถาน

สาธารณะคือทั่ว ๆ ไป เป็นกลาง ๆ สำหรับทั่วไป
สาธารณวัตถุ คือวัตถุอันเป็นของกลาง สาธารณสถานก็คือ
สถานอันเป็นของกลาง

วัตถุและสถานอันเป็นของกลาง คือ สิ่งใด ๆ ที่ประชาชน
หรือรัฐบาลได้จัดทำขึ้น สำหรับเป็นประโยชน์แก่ประชาชน
ทั่วไป ไม่ใช่สำหรับใครคนใดคนหนึ่งโดยฉะเพาะ เช่น:— ถนน

ทางเดิน คลอง สนาม สะพาน สระน้ำ บ่อน้ำ ศาลาที่พัก เหล่านี้เป็นต้น

บรรดาสิ่งอันเป็นของกลางต่าง ๆ ที่ได้จัดทำและปลูกสร้างขึ้นนั้น เพื่อต้องการจะให้เป็นประโยชน์ให้ความสะดวกและให้ความสุขแก่ประชาชนทั่วไป แม้แต่ตัวเราเองก็มีสิทธิ์ที่จะใช้สิ่งอันเป็นของกลางเหล่านี้ด้วย การที่รัฐบาลหรือประชาชนจัดทำขึ้นก็ต้องลงทุนลงแรง โดยมิได้หวังผลอะไรหรือมิได้เสียดายเงินที่ลงทุนทำไป เราทุก ๆ คนได้ใช้และอาศัยวัตถุหรือสถานอันเป็นของกลางนั้น ควรจะเห็นใจและรู้สึกบุญคุณของบุคคลหรือรัฐบาล ซึ่งได้จัดขึ้นนั้นอย่างมาก เพราะเราได้ใช้สิ่งเหล่านั้นอย่างเต็มที่ เหมือนอย่างสิ่งนั้น ๆ เป็นของของเราเอง

เมื่อเราได้ประโยชน์ความสะดวกและความสุขสบายจากการได้ใช้ หรืออาศัยวัตถุและสถานที่อันเป็นของกลางดังนี้ เราควรสงวนและระวังรักษาสถานที่ และวัตถุอันเป็นของกลางไว้ให้ถาวร และให้สะอาด ถ้าเห็นว่าส่วนใดส่วนหนึ่งของสิ่งเหล่านี้จะหักพัง เราควรช่วยกันซ่อมแซมหรือปรับปรุงเสียใหม่ นอกจากนี้เราต้องไม่ทำให้ชำรุด และระวังไม่ให้ผู้อื่นทำให้ชำรุดเสียหายด้วย

การยอมเสียสละ

การยอมเสียสละ เป็นลักษณะพิเศษของมนุษย์ ผู้ซึ่งมองเห็นประโยชน์ส่วนรวม ถ้าประเทศชาติมีพลเมืองที่ยอมเสียสละได้มาก ๆ ประเทศชาติจะเจริญอย่างรวดเร็ว การยอมเสียสละเป็นของดี เป็นการตรงข้ามกับการเห็นแก่ตัวเอง การเห็นแก่ตัวเอง เป็นสิ่งไม่ดี เป็นการทำลายหมู่คณะให้เสื่อม ถ้าหมู่ใดเหล่าใด มีบุคคลที่เห็นแก่ตัวเองเข้าปะปนแล้ว ความก้าวหน้า ความสุข ความเจริญก็จะหมดไป เราจึงไม่ควรประพฤติเป็นคนเห็นแก่ตัวเอง

การยอมเสียสละ คือ การไม่มองหรือเพ่งเล็งฉะเพาะประโยชน์หรือรายได้ของตัวเอง แต่เป็นการมองหรือเพ่งเล็งฉะเพาะประโยชน์หรือรายได้ของส่วนรวมเป็นสำคัญ ลักษณะหรือน้ำใจของผู้ยอมเสียสละนั้น ต้องมีประกอบกันเป็น ๓ คือ รู้จักบังคับใจตนเอง รู้จักปกครองตนเอง และเป็นผู้ยอมเสียสละ รวมทั้งสามลักษณะนี้ จะเรียกว่า "ผู้มีน้ำใจเป็นลูกผู้ชายแท้" ก็ได้ จะได้อธิบายเป็นข้อ ๆ ไปดังนี้:—

๑. รู้จักบังคับใจตนเอง คือ การยับยั้งใจในการคิด

การทำ ฯลฯ สิ่งใดๆ เพ่งเล็งถึงการได้เสีย ความดีชั่วอันจะพึงมีขึ้นจากการกระทำนั้น เมื่อเห็นว่าสิ่งใดเป็นความชั่วก็ระงับใจตนเองเสียไม่ทำ คงทำแต่ความดีเท่านั้น และสิ่งใดที่ได้ประโยชน์โดยทั่วๆไปก็ทำ ไม่ทำในสิ่งที่เห็นประโยชน์ของตนฝ่ายเดียว

๒. รู้จักปกครองตนเอง คือ การรู้จักรักษาตัวไม่ประพฤติในทางชั่ว ไม่นำตนไปในทางหายนะ พยายามทำแต่ความดี ประพฤติตนแต่ทางเจริญก้าวหน้า การกระทำทุกอย่างต้องกระทำในทางรอบคอบ รู้จักทางดีและทางชั่ว ทำในทางดี หลีกเลี่ยงทางชั่วเสียเช่นนี้ ตัวของตัวเองก็ไม่เสีย คนอื่นก็ไม่เดือดร้อนด้วย

๓. เป็นผู้รู้จักเสียสละ คือ ไม่นึกถึงความสุข ความสะดวก หรือประโยชน์ของตนเอง หรือไม่เป็นคนเห็นแก่ได้อันเป็นทางนำมาแห่งความประสงค์ของตนเองเท่านั้น จึงกระทำการกระทำทุกอย่าง แม้ตัวของตัวเองจะลำบากหรือได้รับทุกข์หากผลของการกระทำนั้นสำเร็จเป็นประโยชน์แก่คนทั่วไป หรือส่วนรวมแล้ว ก็ต้องทำทันทียอมสละความสุขของตนเอง ยอมสละกำลังกาย กำลังใจ กำลังทรัพย์ และสติปัญญาเพื่อการนั้น

หวังผลตอบแทนให้เป็นประโยชน์แก่หมู่คณะ

ผู้ที่ยอมเสียสละมีอยู่ในชนหมู่ใด ย่อมนำความเจริญก้าวหน้ามาสู่หมู่คณะนั้น นำความถาวรมั่นคงมาสู่เสมอ ตัวอย่างที่เด่น ซึ่งมองเห็นโดยแท้จริง ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นผู้ยอมเสียสละ คือ สมเด็จพระนเรศวรมหาราชเจ้า ได้ทรงพยายามบากบั่นและพลีชีวิตเพื่อชาติ สำหรับก่อกู้อิสรภาพคืนมาเป็นของไทย สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ก็เป็นผู้ยอมเสียสละอย่างดี สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก สมเด็จพระจุลจอมกล้าเจ้าอยู่หัว ก็เป็นผู้ยอมเสียสละเพื่อประเทศชาติอย่างดี

ตัวอย่างอันเป็นปัจจุบันสมัยก็ได้แก่ คณะผู้ก่อการเปลี่ยนการปกครองสยาม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ ก็เป็นผู้ยอมเสียสละเพื่อความเจริญ ความก้าวหน้าของชาติอย่างน่าสรรเสริญ

โครงการศึกษาเกี่ยวด้วยการอบรมยุวชน
จังหวัดสุรินทร์
พ.ศ. ๒๔๗๘

เนื่องจากการศึกษาเป็นอุดมคติอันสำคัญของชาติ และสังเกตเห็นการเคลื่อนไหว แห่งการอบรมยุวชนของโรงเรียนต่าง ๆ ทั้งรัฐบาลและประชาบาลเป็นส่วนมากยังเพลาไป และทางที่อบรมยุวชนให้มีความรักชาติแนบเนียนเป็นนิสัยติดตัวไปเป็นพลเมืองดีต่อไปนั้น จำเป็นต้องมีเค้าและโครงการอบรมกันเป็นพิเศษจริง ๆ แต่ก็ยังหวั่นใจอยู่ว่า วิธีดำเนินการจะทำได้ตามโครงการนี้หรือไม่ เป็นปัญหาที่ข้องใจอยู่ เพราะเวลาของโรงเรียนมีจำกัด และการเรียนก็มีตารางสอนเป็นกฎเกณฑ์อยู่แล้ว น่ากลัวจะไม่มีเวลาพอ แต่กระนั้นก็ดี ก็ยังมีทางทำได้ในกรณีย์อื่น เช่น การลูกเสือและการอนุศาสนาชาดทั้งการอื่น ๆ อีกบางครั้งบางคราว ถ้าอ่านโครงการนี้โดยละเอียดและพินิจพิเคราะห์โดยรอบคอบแล้ว เจ้าหน้าที่และครูย่อมมีทางอบรมยุวชนตามโครงการนี้ได้อยู่ อย่างไร

ถึงในชั้นนี้ ขอร่างโครงการตามแนวความคิดที่ได้พบเห็นความบกพร่องจากที่ต่าง ๆ และจากการที่ได้พบเห็นวิธีการอบรมจากโรงเรียนที่ดี และแนวอบรมจรรยาตามหลักการถูกเผื่อแผ่การอบรมยุวชนของบางประเทศ ฯลฯ มาคละกันแล้วเลือกให้เหมาะแก่ภาวะแห่งท้องถิ่น สำหรับเป็นแนวทางดำเนินการต่อไป ดังนี้

ความมุ่งหมาย

ตามโครงการนี้มีความมุ่งหมายอันสำคัญอยู่ ๓ ประการ คือ

๑. ให้รู้จักรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญโดยแท้จริง ไม่ใช่รักแต่ปากเท่านั้น

๒. ให้เป็นผู้รู้จักหน้าที่ของพลเมืองดีอันดียิ่ง

๓. ให้เป็นผู้มีประโยชน์แก่ตน ครอบครัว และแก่ประเทศชาติต่อไป

โครงการอบรม

๑. ก่อนเวลาเข้าห้องเรียนสัก ๕—๑๐ นาที ให้มีการอบรม ดังนี้

ก. ความรักชาติ ฯลฯ นำตัวอย่างการรักชาติของประเทศ

ข้างเคียง เช่น ญี่ปุ่น และนำตัวอย่างบุคคลสำคัญมาชี้แจงให้นักเรียนเห็นจริง

ข. ให้รู้จักคุณค่าของการศึกษา ไม่ใช่เรียนไปเพื่อเป็นขุนนางหรือเป็นข้าราชการ ต้องเรียนไปเพื่อตัวเอง ต้องอาศัยสมรรถภาพของตนเองเป็นสำคัญ

ค. ให้รู้จักเป็นผู้นำ ให้มีมานะพากเพียร มีความอดทน ในขณะประสพความทุกข์ยาก หวังต่อความก้าวหน้า

ง. อบรมศีลธรรมจรรยาทั่ว ๆ ไป ในเรื่องจรรยาของมนุษย์อันเป็นสัตว์เมือง ให้รู้จักรักเกียรติยศและชื่อเสียง นึกถึงประโยชน์ของชนหมู่มากยิ่งกว่าตน และการยอมเสียสละ

การอบรมนี้ค่อยทำไปวันละเล็กละน้อย ให้ครูทุกคนผลัดกันอบรมทุก ๆ วันก่อนเข้าห้องเรียนหรือก่อนกลับบ้านตอนเย็น ถ้ามีเวลาพอ ก่อนเข้าห้องเรียนหรือก่อนกลับบ้าน ให้ท่องโคลงหรือกลอนหรือคติใด ๆ อันเกี่ยวด้วยการรักชาติการทำประโยชน์ ฯลฯ ครูเป็นผู้ว่านำ นักเรียนว่าตามครู เพื่อให้การนี้ฝังอยู่ในใจของเด็ก

3256
ส14
172.1
ส984ค

คติที่ควรยกมากล่าวคือ

๑. พระราชนิพนธ์โคลงศยามานุศศติ

๒. สุภาษิตต่าง ๆ ในโลกนิติ หรือในที่อื่น ๆ ได้แก่คติของพระพุทธเจ้า ของปราชญ์ ของกษัตริย์ ของมหาบุรุษเป็นต้น เช่นอย่าเป็นคนรกโลก ความสามัคคีเป็นบ่อเกิดความสำเร็จและความสุข คบคนดีเป็นศรีแก่ตัว ฯลฯ เป็นต้น

๓. โรงเรียนประจำหรือการดูกเสือ เมื่อไปเดินทางไกลหรือพักแรมย่อมมีการปฏิบัติแผกไปจากอยู่ที่โรงเรียนตามปกติ เช่น ก่อนเข้านอน จะต้องมีการสวดมนต์ เมื่อการสวดมนต์จบแล้ว ควรให้เด็กได้ท่องหรือว่าคำแผ่ส่วนกุศลพร้อมกัน หรือว่าคติของดูกเสือ หรือของอนุศสภากาชาด

"ข้าจะบำเพ็ญตนเพื่อผู้อื่น ขอแผ่กุศลให้บุพพการี
ขอให้ทุก ๆ ท่านจงมีความสุขความเจริญ"

ทั้งนี้ให้ครูนำนักเรียนปฏิบัติเป็นกิจประจำวันจนเป็นนิสสัย ติดตัวเด็กต่อไป ถ้าทำได้จะเป็นทางหน่วงเหนี่ยว ไม่ให้เด็กประพฤติชั่ว นอกนั้นยังทำให้เด็กเพียบพร้อมไปด้วย

ความเมตตากรุณา กตัญญูกตเวที เป็นอย่างดี

๔. เมื่อเสร็จการนี้แล้ว ให้นักเรียนปฏิญาณตนเอง ว่า "เพื่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ ข้าพเจ้าจะประพฤติดีทุกเมื่อ" ให้กล่าวได้วันละ ๓ ครั้ง คือ ๑. หลังจากสวดมนต์และก่อนเข้านอน ๒. ก่อนหยุดพักกลางวัน ๓. ก่อนเลิกเรียนเวลาเย็น หรือก่อนลงมือเรียนวิชาต่อไป ดังนี้

๕. ทุกวันเสาร์หรือวันโกน ให้นักเรียนหาดอกไม้ธูปเทียนไปเคารพครู คือพอครูเข้าห้องเรียน ผู้แทนนำดอกไม้ไปเคารพครู ครูกล่าวขอบใจและให้โอวาทโดยนัยนี้ จะรวมทำในเวลาประชุมสวดมนต์ไหว้พระทีเดียวก็ได้ (หรือให้มีเดือนละครั้งทำนองไหว้ครู) การตั้งผู้แทนนั้นให้ผลัดเปลี่ยนกันจนทั่วทุกคน เพื่อให้นักเรียนและครูมีความสนิทสนมและให้นักเรียนเคารพยกย่องครูด้วยน้ำใสใจจริง

๖. ให้มีการเคารพธงชาติ ก่อนเข้าห้องเรียนและก่อนกลับ เมื่อได้ท่องหัวข้อต่าง ๆ แล้วให้ชักธงขึ้นเสา นักเรียนและครูทำความเคารพ (ดังได้วางระเบียบการปฏิบัติอยู่แล้ว) ทั้งนี้เพื่อให้เด็กเห็นความศักดิ์สิทธิ์ของธงชาติ และเมื่อได้ฟัง

แตรหรือดนตรีบรรเลงเพลงชาติ เพลงสรรเสริญพระบารมี
จะต้องหยุดทำการเคารพทุกครั้ง

๗. ในเวลาสอนตามชั่วโมงธรรมดา หรือในเวลาอบรมก่อนเข้าห้องเรียนตอนเช้า จะต้องหาโอกาสปลอบปลุกให้นักเรียนรักใช้ของที่ทำในเมืองไทย และพยายามสั่งสอนไม่ให้เหยียดหยามพ่อค้าหรือกรรมกร

๘. ควรให้มีแผนที่ประเทศสยามติดไว้ในที่ต่าง ๆ ที่เห็นได้ง่าย (ถ้าได้แผนที่ยุคต่าง ๆ ไว้ครบยิ่งดี) เวลาสอนครูควรหาโอกาสได้ใช้แผนที่ และอธิบายให้ทราบซึ้งในอาณาเขตต์ที่เสียไปและได้มา (เป็นการส่งเสริมในความภูมิใจ แค้นใจ พยาบาท เสียใจ อาลัยและเสียดาย เป็นเครื่องยั่วให้เกิดความรักชาติอันแท้จริงขึ้นทั้งสิ้น)

๙. ตามประตูโรงเรียน ห้องเรียน หรือที่ที่แลเห็นได้ง่ายทุกแห่ง จะได้มีคติเตือนใจ ซึ่งเกี่ยวกับการรักชาติ ศีลธรรม จรรยาที่สำคัญ ๆ เขียนในป้ายแขวนไว้ เช่น "จงมีความสัตย์ยิ่งกว่าชีวิต" "รักชาติยิ่งกว่าตัวเอง" "ความสุขมาภายหลังความยากลำบาก" "เป็นคนอย่ารกโลก" เหล่านี้เป็นต้น

๑๐. การกสิกรรม ถ้าโรงเรียนใดมีที่ดินพอ ให้ทำการกสิกรรมและการเลี้ยงสัตว์ตามฐานะโดยจริงจัง (จังหวัดจะได้วางระเบียบแข่งขันการกสิกรรมในโรงเรียนสำหรับปฏิบัติภายหลัง)

๑๑. การผีมือ (โรงเรียนหัตถกรรม) จะต้องทำกันอย่างจริงจัง ให้เป็นสินค้าและเป็นอาชีพของนักเรียน จะต้องเข้มงวดให้ดีขึ้น

๑๒. การดูกเสือ แบ่งเวลาเรียน เวลาผึกหัดให้พอกัน การผึกระเบียบแถวเป็นทางนำมาซึ่งวินัยอันดียิ่ง เท่าที่เป็นอยู่แล้วยังเพลามืออยู่ ดูกเสือและนักเรียนจึงขาดวินัยอยู่เป็นส่วนมาก

๑๓. ต้องพานักเรียนไปเดินทางไกล . และพักแรมให้ครบตามระเบียบของกิจการรมการกลาง ฯ และหาทางให้ได้ไปดูโรงเรียนอื่น ๆ เพื่อจะได้จำส่วนที่ดีมาปฏิบัติ และส่วนที่เสียก็จะได้แก้ไขให้ดีขึ้น ในภาคหนึ่ง ๆ ควรมีเวลาได้ไปอย่างน้อยไม่ต่ำกว่าสองครั้ง (หมายถึงการพาไปดูสถานที่ของรัฐบาล โบราณวัตถุ ฯลฯ ด้วย)

๑๔. การร้องเพลงปลุกใจ เช่น เพลงชาติ เพลงของ

รัชชกาลที่ ๖ เป็นต้น เครื่องดนตรีหรือแตร เป็นสิ่งส่งเสริมใจให้เศร้า ร่าเริง ฮึกเหิม เร้าใจให้สั่นสะท้านยิ่งขึ้น จึงควรพยายามให้มีให้มาก และให้ร้องเพลงให้มาก ๆ จะเป็นการดียิ่งขึ้น

๑๕. การหยุดโรงเรียนตามวันเทศกาล หรือวันที่ระลึกต่าง ๆ ก่อนหยุดครูจะต้องอธิบายเหตุผลของวันนั้น ๆ ให้นักเรียนทราบความสำคัญ และความจำเป็นในวันที่ต้องหยุดนั้น อย่าบอกว่า หยุดวิสาขะ หรือหยุดฉลองรัฐธรรมนูญเฉย ๆ

๑๖. การสอนเด็กตามชนบท ถ้าไม่ขัดต่อระเบียบและทางการแล้ว ถ้าจะทดลองให้เรียนแบ่งเป็นพวก ๆ ก็ได้ คือ

(๑) เด็กรุ่นใหญ่ให้เรียน วันละ ๓—๔ ชั่วโมง เช้าเรียน ๑๐.๐๐ น. เลิกเรียน ๑๔.๐๐ น. เพื่อจะได้อยู่ช่วยผู้ปกครองทางบ้าน เว้นแต่ครูจะต้องเอาใจใส่จริง ๆ

(๒) เด็กรุ่นเล็กให้เรียนตามเวลาของโรงเรียน เพราะพวกนี้ไม่ได้ช่วยผู้ปกครองทำอะไร อยู่บ้านก็ต้องทำให้บิดามารดาเป็นกังวลเปล่า ๆ การสอนเด็กเช่นนี้ถ้ามีวิธีสอนอย่างทำนองคินเดอการ์เต็นได้จะเป็นผลดี แต่ตามชนบทจะจัดได้ยาก

เพราะขาดครูและเครื่องอุปกรณ์บางอย่าง ตลอดจนกิจการอื่น ๆ อีก ถ้าเป็นโรงเรียนประจำโดยเอกเทศแล้วพอจะจัดทำได้บ้างตามโครงการที่กล่าวนี้ ความสำคัญต้องอาศัยการกระทำทุกลมหายใจเข้าออก ไม่ใช่อยู่ที่การคิด เขียน หรือพูดแต่ปากเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีอุปสรรคอันสำคัญที่คอยขัดขวางอยู่ คือ "บิดามารดาหรือผู้ปกครอง" มักตำหนิว่าโรงเรียนใช้เด็ก หัดเด็กเกินกำลังโดยไม่ใช้เวลาเรียนแก่เด็กพอเพียง มักพูดติเตียนครูหรือโรงเรียนเข้าหูเด็ก ทำให้เด็กได้ใจ มักจะขัดขืนระเบียบและคำสั่งของครู ถ้าผู้ปกครองคอยสนับสนุนทางบ้านให้ดีแล้ว ผลสำเร็จต้องมีอย่างแน่นอน ผู้ปกครองที่มีเสียงมากย่อมเป็นผู้ที่มีการศึกษาแล้วทั้งนั้น ดังที่รู้ ๆ อย่างที่ว่า "มือไม่พายเอาเท้าราน้ำ" การที่จะแก้อุปสรรคข้อนี้ ก็คือเจ้าหน้าที่และครูอดทนและทำความเข้าใจกันให้ดีก่อน.

แนะนำวิธีปฏิบัติตามโครงการณ์อบรมยุวชน
สำหรับโรงเรียนในท้องที่จังหวัดสุรินทร์

---

๑. การชักธงขึ้นลงให้ปฏิบัติตามระเบียบการชักธงขึ้นลง ซึ่งทางจังหวัดส่งไปให้

๒. เมื่อขณะชักธงขึ้นตอนเช้าก่อนเข้าเรียนให้ร้องเพลงชาติ ชักธงลงตอนเลิกเรียนให้ร้องโคลงสยามานุสสติ.

๓. เมื่อชักธงขึ้นเสาเรียบร้อยแล้ว ให้ครูนำปฏิญาณดังนี้

"เพื่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ ข้าจะประพฤติดีทุกเมื่อ" และอธิบายหัวข้อที่เป็นคติให้นักเรียนฟังสัก ๕—๑๐ นาทีทุกวัน

๔. เมื่อให้วพระตอนขึ้นเรียนเช้าเสร็จแล้ว ก่อนที่จะให้นักเรียนทำความเคารพครู ให้ครูนำนักเรียนทำความเคารพรัฐธรรมนูญเสียก่อน แล้วจึงให้นักเรียนทำความเคารพครู ตามระเบียบของโรงเรียนต่อไป

๕. ขึ้นเรียนตอนเที่ยง เมื่อนักเรียนเข้าห้องเรียนเรียบร้อยแล้ว ให้ครูนำปฏิญาณว่า

"ข้าจะบำเพ็ญให้เป็นประโยชน์ในทางที่ดีที่ชอบ"

๖. เด็กเรียนตอนเย็นให้ไหว้ ๕ ครั้ง คือ

พุทฺธํ วนฺทามิ ข้าพเจ้าไหว้พระพุทธ

ธมฺมํ วนฺทามิ ข้าพเจ้าไหว้พระธรรม

สงฺฆํ วนฺทามิ ข้าพเจ้าไหว้พระสงฆ์

มาตาปีตรๆ วนฺทามิ ข้าพเจ้าไหว้มารดาบิดา

อุปการคุณวนฺตๆ วนฺทามิ ข้าพเจ้าไหว้ท่านผู้มีอุปการะคุณ

เสร็จแล้วบอกทำความเคารพถวายแด่พระมหากษัตริย์

แล้วบอกเคารพครูตามระเบียบของโรงเรียนต่อไป

๗. เมื่อสิ้นสัปดาห์ ให้ผู้แทนชั้นนำดอกไม้ธูปเทียนมาสักการะครู โดยให้ผู้แทนชั้นนำนักเรียนทั้งหมดกล่าวคำปฏิญาณว่า

"ข้าพเจ้าทั้งหลายจะละเว้นความชั่ว ประพฤติแต่ความดี" เสร็จแล้วครูให้โอวาท แล้วจึงนำสวดมนต์ไหว้พระต่อไป ก่อนที่จะสวดมนต์ให้ครูนำดอกไม้ธูปเทียนที่เด็กนำสักการะครู จุดบูชาพระพุทธรูปเสียก่อน

การสวดมนต์วันสิ้นสัปดาห์ให้สวดตามแบบสวดมนต์ของทหาร เสือป่า ลูกเสือ

๙. วันต้นสัปดาห์ ให้นักเรียนสวดคำนมัสการคุณานุคุณ บทไหว้บิดา มารดา ครูบาอาจารย์

๙. เมื่อก่อนชักธงลงตอนเลิกเรียน ก็ควรหาหัวข้อที่เป็นคติมาอธิบายให้นักเรียนฟังบ้างสัก ๕—๑๐ นาที แล้วจึงชักธงลง

๑๐. ในวันประกาศหยุดโรงเรียนประจำปี ต้องอธิบายความหมายเหตุผลของการหยุดนั้นให้นักเรียนฟังให้เข้าใจ เสร็จแล้วให้ครูนำนักเรียนระลึกถึงการสิ่งนั้น เช่น ประกาศหยุดโรงเรียนในงานฉลองรัฐธรรมนูญ ก็ให้ครูนำนักเรียนว่า "ขอให้รัฐธรรมนูญสยาม จงสถิตสถาพรอยู่ชั่วกัลปาวสานเทอญ ภิญโญ ๆ ๆ" และให้ร้องเพลงชาติ ๔ บท หยุดในงานเฉลิมพระชนมพรรษา ก็ให้นำนักเรียนว่า "ขอให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ทรงพระเจริญ ไชยโย ๆ ๆ" แล้วร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี หยุดวิสาขบูชา หรือมาฆบูชา หรือเข้าปุริมพรรษาก็ให้นำนักเรียนว่า "ข้าขอระลึกถึงคุณพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์" แล้วนำสวดมนต์ไหว้พระ ฯลฯ

อนึ่งในวันหยุดประจำปีดังตัวอย่างที่กล่าวมานี้ ครูควรหา

โอกาสนำนักเรียนกระทำพิธีเกี่ยวในวันหยุดนั้น ๆ ด้วย

๑๑ บทร้องต่าง ๆ ที่เป็นคติ เพื่อเป็นการปลุกน้ำใจ ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย และรัฐธรรมนูญ หรือเพื่อความสามัคคีเหล่านี้ ควรหาโอกาสให้นักเรียนร้องเสมอ เช่น เพลงบทรักชาติของรัชกาลที่ ๖ และเพลงสามัคคีของเจ้าพระยาพระเสด็จ ดังนี้เป็นต้น

๑๒. การเขียนคติต่าง ๆ ไว้ตามโรงเรียน เราควรหาโอกาสอธิบายแนะนำชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจในคตินั้น ๆ

คติต่าง ๆ ที่ควรให้นักเรียนท่องจำ สำหรับลูกเสือควรให้ท่องคตินี้เหล่านี้

(๑) เสียชีพอย่าเสียสัตย์ (มีความสัตย์ยิ่งกว่าชีวิต)

(๒) เมื่อยามศึกให้ช่วยรบ เมื่อยามสงบให้ช่วยเหลือ

(๓) แม้หวังตั้งสงบ จงเตรียมรบไว้พร้อมสรรพ์ ศัตรูกล้ามาประจัน จะอาจสู้ริปูสลาย

(๔) ยอมสละชีพเพื่อชาติ ฯลฯ

สำหรับนักเรียนสามัญ

(๑) รักชาติยิ่งชีพ (รักชาติยิ่งกว่าตัวเอง)

(๒) เป็นคนอย่ารกโลก ฯลฯ

หมายเหตุ ต้องอธิบายให้เข้าใจความหมายเสียก่อน แล้วจึงให้ท่องจำต่อไป.

นายอิ้ม ศรีหงส์ ผู้พิมพ์โฆษณา
โรงพิมพ์ศรีหงษ์ มุมถนนอุณากรรณ พ.ศ. ๒๔๘๐

โรงพิมพ์ศรีหงส์
ถนนเจริญกรุง ฝั่งถนนอุณากรรณ์
พระนคร